



Беларускія Ведамасьці

ВАРШАВА, сьнежань 2003 г.—люты 2004 г.



Беларускія абраджэцы на Случчыне. 2003 г.

БАЙКОТ (ЧАМУ НЕАБХОДНЫ БАЙКОТ ВЫБАРАЎ)

На кастрычнік 2004 года рэжым Лукашэнка плянуе правесьці на Беларусі выбары ў парламент („палаты“). Усе выбары і рэфэрэндумы, якія праводзіліся перад гэтым, паказалі, што рэжымам створана шырокая, паслухмяная і правераная машына фальсіфікацыі галасаваньня. Ня мае значэньня, як галасуюць выбаршчыкі, важна, каб яны ўдзельнічалі ў галасаваньні. Машына фальсіфікацыі заўсёды падлічыць галасы ў сваю карысьць.

Дзейнасьць сістэмы фальсіфікацыі грунтуецца на вырабленым адміністрацыйным рэсурсе, які фармуе і кантралюе ўсе выбарчыя камісіі, ад участковых да Цэнтральнай. У той жа час сам „адміністрацыйны рэсурс“ цалкам і жорстка кантралюецца вышэйшай уладай рэжыму.

Грамадзкае назіраньне над галасаваньнем практычна ліквідаванае. Назіральнікаў не дапускаюць да назіраньня за падлікам галасоў, а ў большасьці выпадкаў – і да назіраньня за працэсам галасаваньня. Скаргі і пратаколы назіральнікаў не прымаюцца пад увагу.

Рэжым поўнасьцю кантралюе ўсе электронныя сродкі масавай інфармацыі і ўвесь друк (у тым ліку і так званы „незалежны“, акрамя мясцовых самадзейных лістоў). Кандыдатаў, альтэрнатыўных рэжыму, не дапускаюць выступаць у СМІ.

Трэба ўлічыць адсутнасьць дэмакратыі ў краіне, існаваньне рэжыму дыктатуры, бяспраўе і недэмакратычнасьць Закона аб выбарах. Парлямант

Лукашэнка ня мае рэальнай заканадаўчай самастойнасьці, напалову прызначаецца і поўнасьцю кантралюецца Лукашэнкам.

У гэтай сітуацыі той, хто для рэжыму „ня свой“, праз галасаваньне не праходзіць. Машына не прапускае. Змагару з рэжымам выстаўляць сваю кандыдатуру ў такіх „выборах“ — гэта значыць выступаць у ролі дурня, ці яшчэ горай – ідыёта. Але самае дрэннае – гэта азначае падыгрываць антынароднаму рэжыму, сыягваць яму выбаршчыкаў на галасаваньне, забясьпечваць ягонай прапагандзе аргументы для стварэньня бачнасьці нібыта „дэмакратычных“ выбараў (маўляў, глядзіце, удзельнічаюць альтэрнатыўныя кандыдаты і розныя партыі).

Удзел больш паловы выбаршчыкаў у галасаваньні абазначае, што выбары адбыліся. Гэта дае магчымасьць рэжыму скарыстаць „машыну“ і сфальсіфікаваць выбары, а потым гаварыць нібыта пра „адпаведнасьць закону“. Рэжым зацікаўлены, каб выбаршчыкі ішлі на выбары па ягоным сцэнары.

Зусім іншая карціна ўзьнікае, калі выбаршчыкі не прыходзяць галасаваць, байкатуюць галасаваньне. Сфальсіфікаваць выбары ў такім выпадку значна цяжэй. У выніку байкоту фальсіфікацыйная машына пракруціцца ўхаластую. **Правал несправядлівых выбараў у выніку байкоту будзе азначаць правал рэжыму Лукашэнка і перамогу народа.** Гэта ўздыме дух салідарнасьці ў людзей. Грамадства набудзе ўпэўненасьць у сабе і здольнасьць да змаганьня. Узьнікне

іншая сітуацыя, ў якой паўстане пытаньне аб новых выбарах прэзыдэнта (без удзелу Лукашэнка). Зьявіцца шанс скончыць з антыбеларускім рэжымам.

Звернем ўвагу, што ўлады рэжыму разумеюць небяспеку байкоту для сістэмы фальсіфікацыі. Каб запабегчы правалу, яны прыдумалі (і ўнеслі ў антыдэмакратычны закон) так званая „папярэдняе галасаваньне”, якое доўжыцца цэлы тыдзень і практычна недасягальнае для грамадзкага кантролю. На працягу тыдня ўлады пад прымусам і пад пагрозай звальнення з працы звозяць аўтобусамі людзей на выбарчыя ўчасткі і прымушаюць галасаваць. Распрацаваны таксама мэтады прымусу для студэнтаў, навучэнцаў, ваеннаслужачых, чыноўнай бюракратыі, калгаснікаў і г.д. У час прэзыдэнцкіх выбараў 2001 года на асобных участках (папярэдняга галасаваньня) набралі такім мэтадам больш 50% прагаласаваўшых (што зьяўляецца антызаконнай прафанацыяй выбараў). Пытаньне, як прагаласавалі такія „папярэдня” выбаршчыкі, вырашалася ў камісіях проста: некантралюемыя грамадзкасьцю ўрны з бюлетэнямі падмяняліся іншымі ўрнам і іншымі бюлетэнямі. Так быў „зроблены” патрэбны вынік галасаваньня.

Наступны мэтад запабяганьня байкоту выбараў (які ўжываюць пераважна ў сельскай мясцовасьці) – гэта аб'езд выбаршчыкаў з пераноснымі ўрнам для галасаваньня (галасаваньне „па дамах”). Ні ціск на выбаршчыкаў, ні напаўненьне ўрны бюлетэнямі, практычна, немагчыма ў гэтым выпадку праантралюваць. Таму мэтадам „падворнага абходу” шырока карыстаюцца фальсіфікатары.

Аднак у гэтай сітуацыі найбольшай здрадай і небяспэкай зрыву байкоту зьяўляецца ўдзел у недэмакратычных „выбарах” нібыта альтэрнатыўных кандыдатаў ад палітпартыяў ды групаў, якія разам з агентурай КГБ агітуюць народ ісьці на выбары і галасаваць за „апазыцыю” ды за іншых „сяброў народа”, а ў рэальнасьці выкарыстоўваюць сродкі замежных датацыяў, бессаромна займаюцца так званым „палітычным бізнэсам”.

Справа тут ня простая, бо „кіруемая апазыцыя” створана на Беларусі ў асноўным зьнешнімі сіламі па сумеснай праграме Менскай Місіі АБСЭ і КГБ. Аб гэтым нядаўна прызнаўся былы кіраўнік Місіі АБСЭ ў Менску (і былы кіраўнік зьнешняй разьведкі Нямеччыны) Ганс-Георг Вік (сл. „Белорусская газета”, — 2004, 12 студзеня). „Кіруемая апазыцыя” – гэта не адраджэньцкая апазыцыя. Яна была задумана насуперак беларускаму нацыянальна-дэмакратычнаму руху і як разбуральная альтэрнатыва Беларускаму Народнаму Фронту, які ў 1991 годзе вярнуў незалежнасьць краіны і спыніў дзейнасьць КПСС на Беларусі.

Падстаўная апазыцыя, арганізаваная Гансам Вікам і КГБ з былой намэнклятуры, з агентуры, з былых папчэнікаў Лукашэнка, з прамаскоўскіх партыяў (тыпу АПП і камуністаў), з асобаў, што займаюцца „палітбізнэсам” і з людзей, якія дрэнна арыентуюцца ў палітыцы. Яна цалкам кантралюецца КГБ (асабліва кіраўніцтва) і фінансуецца з-за мяжы.

Менавіта замежныя функцыянеры ад палітыкі і грошадарыцы патрабуюць ад аплочаных „апазыцыянераў” удзельнічаць у ненармальных выбарах, ствараць ненармальныя „кааліцыі” і агітаваць выбаршчыкаў на заведмае ашуканства. Гэтакай бізнэс-кааліцыяй зьяўляецца, напрыклад, так званая „пяцёрка плюс” (у народзе называюць „шасьцёрка мінус”), дзе сабраліся групойкі ад лібэралаў да камуністаў. Яны (пачуўшы пах замежных грошай) і агітуюць за ўдзел у недэмакратычных выбарах, хоць самы ж бессаромна гавораць, што ў парламент ніхто з „кааліцыі” ня пройдзе.

У аснове замежных патрабаваньняў дзьве прычыны. Першая – гэта поўнае неразумьне беларускай рэальнасьці, характэрнае для шмат якіх цяперашніх эўрапалітыкаў. Яны мяркуюць, што „выбары 2004 года трэба выкарыстаць для дэмакратызацыі становішча ў Беларусі і папярэньня правоў парламанта”, што ў любых выбарах трэба ўдзельнічаць, каб набіраць „палітычны вопыт”. (Хаця зразумела, што, пасля правядзеньня выбараў па сцэнары Лукашэнка, іхны набыты „вопыт” нікому не спатрэбіцца, бо гэта ня вопыт, а нешта іншае).

Другая прычына больш сур'езная. Гэта палітычны інтэрас тых, хто дае грошы падстаўной апазыцыі і „заказвае музыку”. (Напрыклад, нямецкі інтэрас у легалізацыі рэжыму Лукашэнка і ўпльваньне на яго, ці тэмная падтрымка зьдачы Беларусі пад Расею дзеля зьмяншэньня транзітнай прасторы ды зручнага вырашэньня пытаньня з Калінінградзкай вобласьцю і г.д.)

Мой шматгадовы палітычны вопыт на Захадзе пераконвае мяне, што шмат якім эўрапалітыкам з АБСЭ ды Эўразьвязу (асабліва нямецкім) нашыя беларускія праблемы, лёс нашай незалежнасьці, беларускай мовы, беларускай культуры, беларускай эканомікі, фінансаў, а зрэшты і лёс беларускай дэмакратыі – зусім не абходзяць. Іх цікавяць толькі свае палітычныя ды эканамічныя інтарэсы ў Беларусі і ў сувязі з гэтым – свае лібэральныя паняцці аб дэмакратыі як *сродка забесьпячэньня інтарэсаў*.

Замежныя грошы на аплату падстаўной апазыцыі вельмі нашкодзілі беларускаму грамадзтву і будучыні беларускай дэмакратыі, бо дэмаралізавалі частку палітычна актыўных людзей.

З падстаўной апазыцыяй, з палітбізнэсам, які яна спарадзіла, і з умяшаньнем ва ўнутраныя справы Беларусі разбуральных чужых грошай і хцівых людзей неабходна змагацца ўсяму беларускаму грамадзтву. Беларускаю дэмакратыю і беларускую палітыку павінны падтрымліваць не замежныя, а беларускія грошы, бо *чужыя грошы даюцца дзеля чужых інтарэсаў*. Але трэба памятаць: *ня грошы вырашаюць у палітыцы, а дух змаганьня*.

Аднак акрамя функцыянераў, людзей „заангажаваных” і сьведамых канфармістаў, у падстаўной апазыцыі і вакол яе ёсьць шмат асобаў, якія, магчыма, недастаткова прааналізавалі становішча, не ўсьведамляюць, у якую нядобрую справу іх цягнуць, засланяючыся гучнымі словамі і карыснымі абяцаньнямі. Менавіта гэтыя людзі могуць ацаніць рэчаіснасьць, адыйсьці ад супрацоўніцтва з калябарантамі і далучыцца да байкоту недэмакратычных, ненармальных і ўжо прадвызначаных рэжымам выбараў.

Посьпех байкоту – гэта шанс на грунтоўныя перамены ў Беларусі.

Мы, беларусы, мусім добра ўсьведоміць тое, чаму вучыць нас (і ня толькі нас) нацыянальная гісторыя: сваю дзяржаву, сваю незалежнасьць і свой парадак мы можам стварыць толькі самы, сваім розумам, сваімі рукамі і сваімі грашымі.

Падтрымлівайце байкот антыдэмакратычных выбараў. Далучайцеся да *Ініцыятывы „Беларуская Салідарнасьць”*, якая зыходзіць ад Беларускага Народнага Фронту і ад ягонага Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ, што арганізуе байкот. Стварайце групы *ІБС*, агітуюць за няўдзел у несправядлівых выбарах. Рыхтуйцеся да новых выбараў прэзыдэнта!

4 лютага 2004 г.

Зянон ПАЗЬНЯК

Старшыня Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне”

ЗЬЕЗД БНФ

14 сьнежня пад Менскам адбыўся VI Зьезд Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ і VIII Зьезд Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне”. Са справаздачнымі дакладамі выступілі Старшыня БНФ *Зянон Пазьняк* і намесьнікі старшыні: *Юры Беленькі, Сяргей Панкоў, Уладзімер Старчанка*.

Зьезд меў рабочы характар і дзелавую абстаноўку. Асноўная тэма, на якой канцэнтраваліся дакладчыкі і выступоўцы, — гэта палітычныя пытаньні, праблемы дзеяньняў палітыкі па выратаваньню Беларускай дзяржавы ад разбурэньня зьнешнімі і ўнутранымі сіламі, пытаньні пэрспэктывы Беларусі, становішча ў сьвеце у сувязі з геапалітыкай, тактыка і задачы Беларускага Адраджэньня.

Зьезд адбыўся на высокім узроўні, у прыхільнай і канструктыўнай абстаноўцы. Прынятыя заявы „*Абараніць Беларусь ад страты незалежнасьці – пераіснасная задача*”, „*Антыбеларускі рэжым зьнішчае беларускую адукацыю*” і дзьве пастановы аб разьвіцьці партыі і прапалітавазьякі сяброў партыі.

Выбраны кіруючыя органы. Старшынёй Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне” і ягонага Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ абраны Зянон Пазьняк.

Інфармацыя пра Зьезд, як звычайна, была ўсюды ўтоплена. Гнуснае пацьвельваньне (нібыта „інфармацыю”) далі, як заўсёды, радыё „Лібэрці” і „Н. Ніва”. Але ня дзеля інфармацыі, а дзеля стварэньня нэгатыўнага ўражаньня. Так што гэтакіх „інфарматараў” відаць за кілёмтар.

Інфа

ХРОНІКА ПАРУШЭННЯЎ ПРАВОЎ БЕЛАРУСАЎ

ЛІСТАПАД — 2002 (працяг з №5(51)/2003)

1 лістапада, Барысаў. Жалобную ўрачыстасць, прысьвечаную Дзядам, зладзілі ў Барысаве каля мэмарыялу „Батарэі” — месцы масавых расстрэлаў (акцыя не была санкцыянаваная ўладамі). Усталявалі крыж з надпісам „Пакутнікам Беларусі”. Сабралася паўсотні чалавек, пераважна сябры руху „Зубр”. Тут расстрэльвалі ад 1919 да 1933 года, найперш удзельнікаў антысавецкіх бунтаў і партызанскага руху. Інфармацыя пра „Батарэі” сталася шырока вядомай дзякуючы ўспамінам **Юркі Віцьбіча**. Упершыню барысаўскія актывісты ўсталявалі памятны крыж летась. Удзельнік акцыі **Зьміцер Бародка** паведаміў: „Крыж прастаяў каля месяца, і потым яго зруйнавалі. Мы спрабавалі некалькі разоў адбудаваць, але яго зносілі. Зараз мы зноў усталявалі яго”. Прысутныя зладзілі супольную „Малітву за Беларусь” і чыталі вершы. Акцыя завершылася мірна.

1 лістапада, Берасьце. На гэты дзень былі запланаваныя тры пікеты ў розных месцах Берасця супраць закрыцця ў горадзе вайсковага шпітала. Заяўкі на іх правядзеньне падалі актывісты Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі „Народная Грамада”. Берасьцейскія ўлады забаранілі правядзеньне пікетаў.

2 лістапада, Менск. 3 нагоды „Дзядоў” **Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя – Беларускі Народны Фронт** арганізавала масавыя мерапрыемствы ў Курапатах, на плошчы Якуба Коласа (ля помніка Якубу Коласу), у Лошыцы і ў так званым „парку Чалюскінцаў”, на месцы энкавэдзісцкіх расстрэлаў, а таксама на Кальварыі.

Актывісты **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ** арганізавалі жалобнае шэсьце ад будынку Менскага гадзіннікавага заводу ў Курапаты. Раніцай тут сабраліся актывісты Партыі (3000 чалавек) зь **Бел-Чырвона-Белымі сыяжамі** і траспарантамі: „**Памятайма пра ахвяры расейскага тэрору!**”, „**Курапаты – Беларускі Народны Мэмарыял**”, „**Ушануйма ахвяраў Курапатаў!**” ды іншымі. Выканаўца абавязкаў старшыні **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ** у Беларусі **Юры Беленькі**: „Людзі збіраюцца на гэтым месцы, прынамсі, ужо гадоў пяць, і сёння мы пройдзем нашым традыцыйным маршрутам на Курапаты. Гэта сведчыць пра тое, што ў нашым грамадзтве, у нашай нацыі ёсьць сіла, ёсьць той стрывань, які мацуе нацыю. Гэта гаворыць пра тое, што ў нацыі ёсьць будучыня”.

А палове дванацатай калёна з жалобнымі песнямі рушыла ў бок Курапатаў. Шэсьце суправаджаў вялікі эскорт міліцыянтаў. Удзельнікі шэсьця неслі вялікія драўляныя крыжы, якія стануць часткай Народнага Курапацкага Мэмарыялу. Цягаві некалькіх гадзінаў людзі йшлі доўгаю дарогаю на Курапаты. Увесь час ішоў дождж, але калёна не памяншалася. Людзі сыявалі беларускія песні, трымалі ў руках кветкі, луналі **Бел-Чырвона-Белыя сыяжы**. Каля трэцяй гадзіны калёна дасягнула Курапатаў. Там іх чакалі тэа, хто ня здолеў ўзяць удзел у шэсьці.

Распачаўся мэмарыяльны мітынг. Намеснік старшыні **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ** **Сяргей Пактоў** зачытаў зварот **Зянона Пазыняка**: „Мінула 13 гадоў з таго часу, як мы паставілі перад уваходам на могілкі Курапацкі Крыж Пакуты. Цяпер тут Народны Мэмарыял. Сотні крыжоў сведчаць пра нашу памяць, пра беларускую трагедыю і перажыты час. Тут не змываецца кроў са злых чынных рук. Тутака сёння побач з намі прысутнічае наш вядомы беларускі мастак і мой прыхільны сябра Аляксей Марачкін. Ён напісаў карціну-абраз, якую вы бачыце – **Маці Божая Курапацкая ўсіх нявінна расстраляных**. Гэта творчы дар, ахвяра мастака пра забітых у Курапатах”. Капліцу-крыж з абразом **Маці Божай Курапацкай усіх нявінна расстраляных** усталявалі побач з Крыжом „Пакутнікам Беларусі”. Ва ўрочышчы ля ямінаў-магілаў паўстала яшчэ 25 крыжоў.

2 лістапада, Горадня. Актывісты БНФ „Адраджэньне” наведлі магілы вядомых людзей, ўсклалі кветкі да помнікаў і мэмарыяльных дошак, прымацавалі бел-чырвона-белыя сыяжкі: каля бюста **Адама Міцкевіча** і **Элізы Ажэшкі** (якая жыла і памерла ў Горадні), каля дома **Рыгора Шырмы** (дзе ён жыў да 1951 года) і дома-музея **Максіма Багдановіча** (у якім паэт жыў у маленстве), да шпальды **паўстанцам Кастуся Каліноўскага**, якая знаходзіцца

на будынку чыгуначнага вакзалу. (14 сакавіка 1863 года на вакзале адбыўся бой паміж паўстанцкім атрадам горадзенцаў і царскім войскам.) Вялікі кош з кветкамі ўдзельнікі Дзядоў паднеслі да бюста **Янкі Купалы**, які стаіць перад Купалаўскім унівэрсітэтам. На ўсім шляху за ўдзельнікамі Дзядоў ехала міліцэйская машына з двума чалавекамі ў цывільным.

2 лістапада. У **Менскай вобласці** найбольшую жалобную ўрачыстасць, прымеркаваную да Дзядоў, зладзілі ў Чэрвені (колішнім Ігумені). Сябры культурна-асветніцкага таварыства „**Леўмень**” ушанавалі памяць расстраляных НКВД людзей ва ўрочышчы Цагельня.

Вакол Чэрвеня існуе пяць афіцыйна прызнаных месцаў расстрэлаў мірных людзей, зьдзейсьненых рускім НКВД: **Цагельня, Загор’е, Высокі Стан, Дубаў Мост і Кукалёўская Паваротка**. Найбольш драматычныя падзеі зьвязаныя з **Цагельняй**. Тут 26 чэрвеня 1941 года энкавэдзісты расстралялі калёну зьнявольеных, якіх не паспявалі вывезці перад надыходам фашысцкіх войскаў. Сярод ахвяраў апрача беларусаў – літоўцы й палякі.

„Ігуменцы” ўшанавалі таксама памяць славутых землякоў: **Станіслава Манюшкі**, маці **Максіма Багдановіча Марыі Мякоты** і кампазітара **Міколы Равенскага**. Да помніка Манюшцы і да мэмарыяльных дошак Мякоты і Равенскага ўсклалі кветкі.

2 лістапада, Віцебшчына. У Віцебску на Дзяды сябры **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ** усталявалі тры мэмарыяльныя крыжы на месцах пахаваньня ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў. Гэтыя жалобныя мясыціны знаходзяцца амаль у самым цэнтры гораду – каля Летняга амфітэатру (дзе рэжым праводзіць фестываль „Славянскі базар”), каля вэтэрынарнае акадэміі ды побач з будынкам абласнае ўправы КГБ. Гарадзкія ўлады не згадзіліся правесці ў гэтых месцах адпаведныя дасьледаваньні ды ўшанаваць памяць ахвяраў, і таму ўшанаваньне памяці закатаваных тут людзей сталася штогадовым абавязкам сяброў **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ**. Усталяваньне імі крыжы зазвычай зьнікаюць ужо на другія суткі высылкамі міліцыянтаў або працаўнікоў камунальных службаў...

Аршанскія сябры **Кансэрватыўна-Хрысьціянскае Партыі — БНФ** правалі жалобнае шэсьце да месца расстрэлу беларускіх грамадзянаў на **Кабыляцкай гары**. Акцыя сталася несанкцыянаванай. Адмовілася падаць аб’яву пра шэсьце і мясцовая тэлекампанія „Скіф”, нягледзячы на тое, што грошы за яе былі ўжо пералічаныя.

Сябры **Таварыства беларускае мовы** зладзілі памятную акцыю ў райцэнтры **Сянно** Віцебскае вобласці на тамтэйшых могілках, дзе пахаваны адзін з заснавальнікаў БНР, беларускі паэт **Андрэй Зяноля**. На ягонаі магіле гучалі вершы ды аповяды краязнаўцаў.

Усклалі кветкі да крыжа ў вёсцы **Паляі** пад Віцебскам, дзе таксама пахаваныя ахвяры сталінскіх рэпрэсіяў, віцебская моладзь накіравалася ў гарадзкую ды абласную ўправы КГБ, дзе пакінула улёткі са словамі: „Сталінскія паслугачы з НКВД ператварылі Віцебск у брацкую магілу для соцен бязьвінных людзей. Мы памятаем і забітых, і забойцаў! Прыпледзьцеся да сябе: ці няма віны і на кім-небудзь з вас?”

2 лістапада. **Дзяды на Полаччыне** па традыцыі былі адзначаныя жалобнай урачыстасцю ля Крыжа пакуты, усталяванага ў той мясыціне, дзе, па сведчаньні відавочцаў, бальшавікі расстрэльвалі беларусаў. **Крыж у памяць ахвяраў тэрору** быў усталяваны 10 гадоў таму ля **Бельчыцкіх могілак**. Напачатку ён быў драўляны, і мясцовыя вандалы двойчы яго ламалі. Цяпер крыж жалезны, і ля яго штогод на Дзяды з ініцыятывы полацкай арганізацыі БНФ і грэка-каталіцкай грамады ладзяцца жалобныя ўрачыстасці.

Полацкі гісторык **Міхась Баўтовіч** распавёў, як бальшавіцкія каты зьнішчалі вязняў турмы НКВД, якая месцілася ў мурах бэрнардынскага кляштару. Месца пахаваньня ахвяраў рэжыму дагэтуль ня знойдзенае. Калі на Ўкраіне і нават у Расеі гісторыкі маюць магчымасьць карыстацца архівамі і знаходзіць месцы таемных пахаваньняў, дык у нас складаць Чорную кнігу бальшавіцкіх злачынстваў забаронена.

Да прысутных зьявнуўся магістар тэалёгіі айцец Андрэй, які казаў пра неабходнасьць духовага адраджэньня нацыі; сьвятар полацкай грэка-каталіцкай царквы Сьвятой Параскевы айцец Кліменці зладзіў у памяць бязьвінна забітых задушную адправу. Удзельнікі праспявалі беларускі гімн „**Магутны Божа**”.

2 лістапада ў **Магілёве** прадстаўнікі **БНФ**, **Маладога Фронту**, **Асацыяцыя**

ахвяраў палітычных рэпрэсіяў; Таварыства беларускай мовы ды іншых арганізацыяў усклалі кветкі ля магілёўскага *Крыжа Пакутаў*. Ушанаваць памяць ахвяраў палітычных рэпрэсіяў прыйшлі і родныя тых, хто быў расстраляны ў Магілёве. Сям'я *Ядзьвігі Алейнікавай* жыла ў Шклоўскім раёне і ў 1930-я гады страціла бацьку. *Антон Каліновіч* быў расстраляны як „вораг народу”. Маці Ядзьвігі абвясцілі, што мужа адпраўляюць у ссылку, і ўся сям'я рыхтавала для бацькі цёплыя рэчы. Рэчы забралі, і ніхто не сказаў, які лёс напактаў Антона Каліновіча. Тое, што яго няма ў жывых, стала вядома толькі пасля вайны, калі падалі ў вышук. Антона Каліновіча потым рэабілітавалі і паведамлілі, што ён быў расстраляны ў Магілёве. „Нас засталася шашьцёра, нас пазбавілі права голасу... У мяне брат хацеў у пажарную вучэльна паступіць, вучыўся на „выдатна”. Яго не прынялі — сын „ворага народу”, — расказала спадарыня Алейнікава.

За спакой душы яго і ўсіх, хто пацярпеў ад палітычных рэпрэсіяў, маліліся ля магілёўскага *Крыжа Пакутаў*.

2 лістапада, Гомельшчына. На 9-м кілёмэтры шашы Гомель-Чарнігаў, дзе ўсталяваны *Крыж* у памяць ахвяраў палітычных рэпрэсіяў, прайшла жалобная цырымонія. Гамельчукі ўжо 10 гадоў прыходзяць сюды на Дзяды, каб узгадаць бязьвінна расстраляных. Улады рэжыму ня хочучь афіцыйна прызнаваць 9-ы кілёмэтр месцам расстрэлу ахвяраў бальшавіцкіх рэпрэсіяў, гэтак сама, як і Курапаты ў Менску.

2 лістапада. З Масквы ў Гомель вярнулася былая закладніца чачэнскіх паўстанцаў дзясцікіяўскай *Вольга Протас*. Прыкладна год яна будзе знаходзіцца пад назіраннем лекараў з-за газавай атакі расейцаў падчас штурму маскоўскага тэатра на Дуброўцы. *Вольга* сьцьвярджае, што чачэнцы маглі ўзарваць палац культуры, але не зрабілі гэтага.

3-га лістапада ў Менску працягваліся ўрачыстасці, звязаныя з днём памінання продкаў *Дзяды*. Каля 30 актывістаў Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ прыйшлі раніцай з кветкамі да помніка *Якубу Коласу*, каб у дзень 120-годдзя паэта ўшанаваць ягоную памяць. Присутнічалі і родныя *Якуба Коласа*, а ягоны сын *Міхась Міцкевіч* выступіў з кароткай прамовай.

Удзень актывісты *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ, Маладога Фронту і Партыі Свабоды* зь *Бел-Чырвона-Белымі сыягамі*, кветкамі ды свечкамі прыйшлі да памятнага *крыжа ў Лошыцкім Яры*. Там у 1937 годзе бальшавікі расстралялі тысячы людзей. Праваслаўны сьвятар працягаў малітву за душы загінулых. Пасля адбыўся памятны мітынг. У ім удзельнічалі каля 100 чалавек. У *Лошыцкім Яры* прысутнічала шмат міліцыянтаў.

Выконваючы абавязкі старшыні *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ* у Беларусі *Юры Бельнік* сказаў: „Пакуль мы ў сэрцы носім памяць пра гэтых ахвяраў, пакуль носім у сэрцы духоўнасць і дух нашага народу, да гэтай пары мы будзем жыць”. Намеснік старшыні Партыі БНФ *Сяргей Панкоў* прадоўжыў: „У гэтых сьветлых дні мы памятаем усіх нашых продкаў — тых, хто змагаўся за незалежнасць Беларусі. І гэтая наша памяць дае магчымасць адчуць, што мы беларускі народ, і мы ніколі ня знікнем”.

Сябры *Партыі БНФ* усклалі кветкі да памятнага знаку ахвярам бальшавіцкага тэрору ў парку Чалоскінцаў і на магілы вядомых людзей на *Кальварыйскіх могілках*.

4 лістапада, Віцебск. Сябра *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ Уладзімер Пleshчанка* выйграў судовы працэс. Пэнсіянер *Уладзімер Нязвоненка* пакараны за абразу гонару ды годнасці спадара *Пleshчанкі*. (7 кастрычніка ён распачаў бойку на пікеце каля „Сіняга дому” ды публічна абвінаваціў спадара *Пleshчанку* ў прываенні грошай, сабраных на будаўніцтва мэмарыялу ў Курапатах.) Ул. Нязвоненка быў настолькі ўпэўнены ва ўласнай беспакаранасці, што падчас судовага працэсу дазваляў сабе абразьлівыя ды нецэнзурныя выказванні.

Судзьдзі Чыгуначнага раённага суду *Святлане Туфан*, якая пэрыядычна прысуджала спадару *Пleshчанку* штрафы за несанкцыянаваныя пікеты, упершыню давалася бараніць яго ад абразаў палітычных правакатараў. Яна прысудзіла штраф Ул. Нязвоненку ў памеры адной базавай стаўкі — 12 тысяч беларускіх рублёў (каля 6 даляраў ЗША) за абразу асобы.

5 лістапада суд Маскоўскага раёну Менска вынес папярэджаньне *Сяргею П'яных і Канстанціну Хадыку* — удзельнікам недазволенай уладамі акцыі каля сядзібы АБСЭ 29 верасня, калі ў Менску затрымлівалі *Нямцова* з *Хакамадай* (што прыехалі з Масквы).

6 лістапада ў Менску ў рэдакцыі газеты „*Наша Свабода*” судовым выканаўцам было канфіскаванае абсталяваньне.

У ноч з *6 на 7 лістапада ў* раёне *Курапатаў* міліцыя затрымала актывіста *Партыі Свабоды З. Каўко*. Ён і яшчэ некалькі актывістаў БПС расьпісвалі агароджу кальцавой дарогі антылукашэнкаўскімі надпісамі. *З. Каўко* быў асуджаны судом да адміністрацыйнага арышту на 7 сутак.

12 лістапада, Магілёў: Магілёўская абласная арганізацыя ТБМ на працягу 2-х месяцаў пераконвала чыноўнікаў у неабходнасці адкрыць у студзені 2003 г. адзіны ў Магілёве беларускамоўны кляс. (У верасні магілёўскія ўлады адмовіліся адкрыць беларускі кляс на той падставе, што ў яго запісалася толькі чатыры вучні.

13 лістапада на сталічнай плошчы *Якуба Коласа* пры раздачы запрашальных улітак на акцыю 17 лістапада былі затрыманыя міліцыяй сябры Беларускай партыі свабоды *А. Жук, Д. Вільдэюк, В. Гара, І. Ядранцаў*.

Лістанад. Канфэрэнцыя „правых” здраднікаў. У Маскве не адшаравалі яшчэ кроў у тэатры, дзе па загаду гэбіста *Пуціна* зусім нядаўна была праведзена варварская газавая атака супраць людзей (дзе былі забітыя і скалечаныя таксама й беларускія грамадзяне), а ў сталіцу экзатычнай імперыі панасхалі ўжо „правыя” госьці-хаўрусьнікі зь Беларусі. Ім карцела хутчэй параіцца, як „інтэграваць” Беларусь пад расейскую акупацыю. Яны былі надзвычай шчырыя ў сваіх выказваньнях, рэпрадукаваных у прэсе. Вось *Станіслаў Багданкевіч*, ганаровы старшыня партыі АГП: „Калі я супрацоўнічаў з Лукашэнкам, знаходзіўся на пасадзе старшыні Нацбанка, то думаю (і ня толькі я), што ён павядзе краіну ў будучыню. Гэта звязвалася з самай шчыльнай інтэграцыяй Беларусі з Расейскай Фэдэрацыяй у вобласці эканомікі, палітыкі, культуры... Беларуская апазыцыя (гэта зн. *Багданкевіч і АГП*) ў сваёй большасці падтрымлівае вельмі разумныя прапановы *Ўладзімера Пуціна* аб неабходнасці ўнясення карэкціровак у інтэграцыйны працэс”.

Але бязьмежна шчыраваў у праявах халопскай любові да маскоўскага рэйха *Анатоль Лебедзька (ён жа Лебедзько)*, цяперашні старшыня АГП: „Адной зь мінулых памылак расейскага палітычнага кіраўніцтва была арыентацыя на інтэграцыю з Лукашэнкам, а не зь Беларусью. Як вынік, з працэсу інтэграцыі, фактычна, была выключана палітычная і эканамічная эліта нашай краіны. (Памыляецца, спадары, краіна ня ваша.) Наступствам арыентацыі Расеі выключна на Лукашэнку стаў значны рост антырасейскіх настрояў у беларускім грамадстве. Калі на пачатку 90-х гадоў у Беларусі налічваліся адзінкі, у якіх была алергія на Расею, то на сённяшні дзень гэта сотні тысяч людзей, сярод якіх пераважаюць маладзё і інтэлігенцыя”. *Лебедзько* заклікаў „аб'яднаць намаганьні з Расеяй па прасоўваньню да стандарту, параметраў Эўразьвязу”.

Нешта больш жадаючы совацца з Расеяй у Эўропе і Азіі не знайшлося: адно *Лебедзько*, *Лукашэнка* ды АГП. Працягваем, аднак, цытату з *Лебедзько*: „Расея пры тэўных умовах можа быць фактарам станоўчага ўздзеяння на сітуацыю ў Беларусі. Расейскае эканамічнае заканадаўства больш лібэральнае, чым у некаторых эўрапейскіх краінах. У Расеі па многіх пазыцыях пакуль няма выніку, але ёсць станоўчыя тэндэнцыі...”

Які, аднак, непараўнальны волат думкі, так замуціў. Больш ясна прагучаў іншы тэзіс *Лебедзько* пра тое, што АГП спрабуе працаваць (сярод іншага) „і на палітычным рынку Расеі”. Сапраўды, ня трэба шмат словаў. Дастаткова з тэўнай рэгулярнасцю артыкулятыўна гукаць „Купі мяне!”, і расейскі кліент ня будзе пацець у чаканні. Аглядалнік „*Народнай Волі*” *Алесь Сіліч* нават заўважыў, што „ўсе без выключэння беларускія ўдзельнікі канфэрэнцыі зь Беларусі не забываліся паўтараць пра сваю адданасць ідэям саюзу Беларусі і РФ, альбо хваравіта замоўчвалі гэтае пытаньне. І НИХТО (!!!) АНІ РАЗУ нават ня вымавіў такога сказу, як „незалежнасць і суверэннітэт Беларусі”.

Лістанад. Чыноўнікі Міністэрства сацыяльнай абароны Беларусі забараняюць везці хворых дзяцей на лячэнне ірландзкім гуманітарным арганізацыям, якія некалькі гадоў дапамагалі беларускім дзіцячым дамам і лячылі ў Ірландыі за свой кошт дзяцей-інвалідаў. У канфлікт умяшалася ірландзкая амбасада. Сакратар амбасады *Джэймс О'Шэй* наведваў Міністэрства замежных справаў і Міністэрства сацыяльнай абароны. Яго запэўнілі, што прымуць станоўчае рашэнне, але выніку не было. *Джэймс О'Шэй* зноў наведваў Беларусь.

Дырэктар праекту гуманітарнай дапамогі беларускім дзецям і старшніа ірландска-беларускага таварыства *Лім О'Мара*: „Я не разумею сітуацыю, у якую мы зараз трапілі ў Беларусі. Мы шмат гадоў працавалі з Беларуссю і раней ніколі не было праблемаў. Цяпер гэта тычыцца Гарадзішчанскага і Чэрвеньскага дзіцячых дамоў. З 1996 году мы працуем з беларускімі дзецьмі-інвалідамі. Мы забіралі хворых дзяцей у Ірландыю, і там ім рабілася значна лепш. Цяпер мы сфармавалі групу з вельмі хворых дзяцей. Сяргею пяць гадоў, а ён важыць шэсць кіляграмаў. Аляксандру 16 гадоў, ён важыць 19 кіляграмаў. Вользе, вельмі прыгожай дзяўчынцы, 15 гадоў, яна важыць 16 кіляграмаў. Ды й астатнія дзеці вельмі хворыя. У Ірландыі распрацаваныя вельмі добрыя праграмы для гэтых дзяцей. Ім патрэбная фізіятэрапія, спецыяльны курс лячэння і заняткі. Нам забараняюць іх везці, губляецца час.

Мы шмат займаліся гэтым інтэрнатам. Толькі за год прывезлі туды 17 канвойў з гуманітарнай дапамогай. Медычная дапамога ў Ірландыі вельмі дарагая, і мы выдаткавалі на гэта сотні тысячай даляраў. Цяпер нам нават не дазваляюць зайсці на тэрыторыю інтэрнату. Я нядаўна набыў лекі, але мне казалі, што я не магу туды нават зайсці. Мы не разумеем, чаму так адбываецца”.

20 лістапада. У Магілёве кожны супрацоўнік пошты мусіць падпісаць на прыяцельныя выданні ня менш як 400 чалавек (найперш на „Совetskую Белоруссию”, „Рэспубліку” і іншыя афіцыйныя газеты). Гэтага патрабуюць кіраўнікі паштовых аддзяленняў Магілёва ад сваіх супрацоўнікаў, спасылаючыся на загад зверху. Многія жыхары з прычыны беднасьці адмаўляюцца падпісвацца на газеты і часопісы. Супрацоўнікі пошты сьцьвярджаюць, што ў тым выпадку, калі яны ня выканаюць даведзены плян, іх пазбавяць прэміі альбо проста прымусяць пакінуць працу. Як паведаміў чыноўнік, які не назваў свайго імя, такое распараджэнне ініцыявалі мясцовыя ўпраўленьні інфармацыі выканкамаў.

25 лістапада, Горкі. У сярэдняй школе № 4 горада Горкі Магілёўскай вобласці адбыўся сход бацькоў 5-кляснікаў. У гэтай школе вучыцца *Марыя Каралькова*, якая зь верасня не наведвае заняткі на знак пратэсту, што навучальная ўстанова ня можа даць ёй адукацыю на роднай мове. Маці Марыі гаворыць, што бацькоўскі сход быў нібыта судом над яе сям'ёй. Маці горацкіх 5-кляснікаў не падтрымалі ідэі Каральковых, яны рэзка прапанавалі ім ехаць у вёску альбо тэрмінова вярнуць Марыю ў школу, якую яна не наведвае з пачатку навучальнага году. Бацька-вайсковец сказаў, што на яго думку, магэматыку можна добра вучыць альбо па-ангельску, альбо па-расейку. Яшчэ адзін бацька назваў беларускую мову „абракадабрай” – такую выснову ён зрабіў пасля таго, як яго дачка захапілася гуртком фальклёру.

Некаторыя ўдзельнікі бацькоўскага сходу ўсё ж прызнавалі права Каральковых на атрыманьне для дзяцей беларускамоўнай адукацыі, аднак у выніку ўсе бацькі казалі, што цалкам задаволеныя цяперашнім вучэбным працэсам.

А Марыя Каралькова (пасля яе хатняй вучобы зь беларускамоўнымі дапаможнікамі і падручнікамі) рыхтуецца да атэстацыі ў Горацкай школе №4.

26–27 лістапада, Віцебск. За ўдзел ў несанкцыянаваным пікеце (які адбыўся 30 кастрычніка), прымеркаваным да Міжнароднага дня памяці ахвяраў палітычных рэпрэсіяў, суддзя Чыгуначнага раёну Віцебска *Святлана Туфан* вынесла папярэджаньне *Таццяне Зайковай*, *Эле Канавалавай*, *Уладзімеру Семянчукову* — сябрам прарасейскай партыі АГП. Справу *Фёдара Бакунова* яна вярнула на дапрацоўку ў РАУС.

27 лістапада, Барыса (Берасьцейская вобласць). Карэспандэнтка „Газеты для вас” *Тамара Шчапоткіна* для артыкула, прысьвечанага продажу цыгарэтаў, фатаграфавала на рынку дзвюх жанчын, што куплялі кантрабандны тытуць без акцызных марак. Аказалася, гэта былі супрацоўніцы пракуратуры і юрыдычнай кансультацыі, якія, замест кантролю за выкананьнем заканадаўства, спрыялі незаконнай прадпрымальніцкай дзейнасьці. Яны абвінавачалі журналістку ў парушэньні заканадаўства аб друку і ў зьнявазе. Справа дайшла да суду. За „дробнае хуліганства” (гэта значыць за фатаграфаваньне) судзьдзя Барысаўскага райсуду аштрафаваў журналістку на адну мінімальную базавую велічыню (11 тысяч 100 беларускіх рублёў).

(Рэдакцыя „Беларускіх Вядомасьцяў”; Прэ-служба Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ. Валеры БУЙВАЛ)

ТАК БЫЦЬ НЕ ПАВІННА!

Калі я ў Менску сустракаю розныя незразумелыя назвы, то не магу мірыцца з тым, чаму мяняюць нашыя назвы на нейкія чужыя.

Напрыклад, крама „Мяса – малако” (№23), што на вуліцы Карла Лібкнехта (так і засталася ад савецкіх часоў чужая назва) стала называцца па-руску — „Кадісія”(?). На вітрынах таксама ўсе этыкеткі над кожным прадуктам з гэтай назвай.

На жаль, людзі абьякавыя і не цікавяцца такімі назвамі (адкуль яны ўзяліся і навошта яны нам, беларусам, патрэбныя). Купілі ў краме, што змаглі, і пайшлі сабе.

Я зацікавілася і спытала ў прадаўцоў, што азначае гэтае слова? І пачула адказ: „Ня ведаем. А навошта нам?” Адчуваюся нейкі ўнутраны страх у гэтых дзяўчат сказаць лішняе пра гаспадара, іранца Алі, які купіў краму. Прадукты ў краме ўсе беларускія, гаспадар – інашаземец.

Другім разам я здолела ўбачыць і самога гаспадара. Ён стаў на ганку — смутлы малады чалавек. Быў у добрым настроі. На маё ветлівае пытаньне („Што азначае слова «кадзісія»?”) гэты самазадаволены і самаўпэўнены чужынец адказаў контрпытаньнем па-расейску: „А зачем вам надо знать?” А потым дадаў: „Так называється наша фирма.”

Але я ўсё ж даведлася, што *Кадзісія* — невялікі гарадок у Іране, дзе нарадзіўся Алі, і таму даў такую назву краме. Краму гэтую ён купіў, і ня толькі гэтую, а некалькі, і жыве сабе, прыпяваючы, ня тое, што мы, беларусы, ледзь зводзім канцы з канцамі, бо ня ўсё, што тут ёсьць, нам па кішэні. Старыя бабулькі і дзядулькі, якія канчаткова яшчэ не сьпіліся, ходзяць па сьметніках і нешта там шукаюць, каб паесці.

Калі прайсціся па вуліцах нашага горада, такіх прыкладаў можна ўбачыць шмат, якія сьведчаць пра непавагу чужынцаў да нашай мовы, нашай культуры, гісторыі і нашых людзей.

Скардзіцца простаму чалавеку няма каму, ды і не да скаргаў, калі адна турбота – як пражыць з такімі мізэрнымі заробкамі і пры такіх вялікіх цэнах у крамах. П'юць бесперастанку сурагатнае віно („чарніла”, як у нас кажуць) „мужыкі”, крычаць-пішчаць на вуліцах п'яныя кабеты...

Нядаўна каля Камароўскага рынку назіралі такое відовішча. Тры міліцыянты абступілі бабульку з цяжкай сумкай і давай капацца ў ёй, шукаць, ці ёсьць там на дне поўная бутэлка, бо бабулька несла пустыя бутэлки, якія назбіралі за дзень. На яе просьбу не чапаць сумку, бо ў ёй нічога такога няма, міліцыянт выкрыкнуў: „Маўчы, а то палучыш палкай!”

Я спрабавала ўступіцца і ўгаварыць іх, каб адчапіліся ад бабулькі, але пачула: „Нам тожа нада жыць. За намі тожа наблюдают.”

Усеагульны страх жыве ў душах людзей. Усе баяцца аднаго чалавека!

Дык як жа нам жыць на сваёй роднай зямлі, калі нас тут лічаць чужынцамі!?

Добрыя людзі! Ня будзьце абьякавымі да свайго лёсу, не давайце розным чужынцам ды акупантам здэквацца над тым, што дадзена нам Богам – нашай зямлёй, нашай роднай мовай і нашай культурай. Даражыце сваёй чалавечай годнасьцю, бо абьякаваць і бездухоўнасьць прывядуць нас, беларусаў, да зьнішчэньня.

М. ЯКУЦЁНАК, жыхарка Менска (77 гадоў)

БЕЛАРУСАМ ТРЭБА ЗМАГАЦЦА!

Перад Другой Сусьветнай вайной, яшчэ пры Польшчы, мой дзед Адам Антонавіч Вабішчэвіч сябраваў з габрэям Фіалкам. Фіалка — гэта прозьвішча, ягонага імя ніхто ня памятае. Тады, дарэчы, на Беларусі ўжывалі слова „жыд”, яно было нармальным ужытковым словам, гэтакім жа, як і слова „беларус”, і ніхто з габрэяў і ня думаў крыўдзіцца.

Жыдоў тады ў вёсцы Дубай-Зарэчны было шмат, больш дзесяці сем'яў, і ў кожнай сям'і – больш за 10 душ. Яны ўсе ў асноўным займаліся гандлем, на зямлі не працавалі. І Фіалка таксама займаўся гандлем. Дзед Адам заўсёды здаваў яму лён і семя ільну, узамен браў у Фіалкі мануфактуру і розныя рэчы.

Было, што Адам Антонавіч здаў лён і семя другому жыду, за тое, што Фіалка падмануў яго, няправільна зважыўшы на шалях. Фіалка прышоў да майго дзеда з пляшкай гарэлкі і цукеркамі прасіць "пане Вабішчэвічу", каб ён так болей не рабіў, а толькі яму здаваў лён і семя, што ён ня будзе болей падманваць.

Зараз на Беларусі, на жаль, шмат п'юць, і можа скласьціся ўражаньне, што тады пілі, як зараз. Гэта ня так. Калі прышоў Фіалка, Адам Антонавіч каза жонцы:

— Ганьдзячка, дастань тую пляшку, што мы апошнім разам не дапілі са спадаром Фіалка.

— Няўжо, пане Вабішчэвіч, мы яе не дапілі? – казаў Фіалка, добра ведаючы, што засталася больш як паўбутэлькі.

Баба Ганьдзя пачынала гаманіць, як быццам яны кожны выпілі па цэбару, але яе ўжо ніхто ня чуў. Мужчыны былі занятыя сваёй размовай. Фіалка любіў успамінаць, што кароль Вітаўт дазволіў габрэям пабудаваць у Берасьці самую вялікую синагогу, а Адам Антонавіч любіў успамінаць словы свайго бацькі, які быў касінерам у Кастуся Каліноўскага, што беларусы наводзілі жах на маскалёў.

Зімой, калі ўжо быў сабраны ўраджай, мой дзед дапамагаў Фіалку перавозіць па санях лён у Пінск. Бывала, стаіць мороз, а Фіалка звычайна ехаў у драпавым паліто. Адам Антонавіч надзяваў кажух і выпіваў чарку гарэлкі на дарогу. Па дарозе ён яшчэ падб'ягаў за саямі, і таму яму заўсёды было горача, а Фіалка мерз ад холаду і пытаў:

— Пане Вабішчэвічу, чаму вам заўсёды горача?

— Таму, спадар Фіалка, што кажух ня вага, а гарэлка не гарбата, — адказваў дзед народнай прымаўкай.

Вяргаючыся з Пінску, яны везьлі мануфактуру, шкло, запалкі, свечкі і розныя рэчы для фіалкавай крамы.

У габрэя Фіалкі была (па цяперашніх мерках) вялікая сям'я: жонка, старая маці Фіалкі Меня, тры сыны (Гірша, Пінхет, Давід) і тры дачкі (Пешка, Марыя і Фейга). Да вайны два старэйшыя сыны нават адслужылі ў польскім войску.

Пра тое, што хто-небудзь з жыдоў мог ажаніцца на беларусцы альбо наадварот, — такога пытаньня нават не паўставала. Магчыма, гэтаму перашкаджала рэлігія. Вось прываслаўныя і каталікі – тут не было ніякіх пытаньняў. У нашай вёсцы не было касьцёла, але шмат каталікоў хадзіла ў царкву. За пяць кілёметраў была вёска Асавая, там быў касьцёл. І ўсе прываслаўныя хадзілі ў касьцёл. Але жыдоў ніхто ня крыўдзіў, усе жылі мірна.

Калі пачалася вайна, ўсё змянілася. Напачатку немцы жыдоў не чапалі, толькі склалі асобны сьпіс жыдоў. Першымі немцы пачалі расстрэльваць беларусаў, тых, што былі дэпутатамі. А восеньню пачалі збіраць жыдоў у гета, у тым ліку забралі і Фіалку з сям'ёй. На гэты час ён быў амаль што маральна знішчаны.

Мой дзед Адам Антонавіч прыбег у хату да Фіалкі і прапанаваў ім уцякаць у балота, у лясы – там яны vyrатаваліся б. Але Фіалка ўсё казаў, што прышоў да іх судны час, і за тое, што яны, габрэі, укрывалі Хрыста, іх Бог пакарае ўсіх.

Гледзячы на сыноў Фіалкі, якія былі ростам пад два мэтры і якія таксама распусьцілі нюні, было невяж прыкра. Але не было часу і Адам Антонавіч схапіў за руку малую дачку Фіалкі Марыю. На двары былі ўжо немцы. Ён выйшаў з хаты з дзяўчынкай, вядучы яе за руку. Немцы яго прыпынілі, але ён сказаў, што прыходзіў з дачкой да Фіалкі па запалкі. Мой дзед добра размаўляў па-нямецку, яго адпусьцілі.

Фіалку з сям'ёй разам з усімі габрэямі з Дубая пагналі ў сталінскае гета. Марыя пражыла ў сям'і дзеда больш двух месяцаў. Аднойчы са Століна прышоў Фіалка. Яго немцы адпусьцілі, каб ён забраў сваю дачку. Трэба было бачыць Марыю, калі яна ўбачыла свайго бацьку. Ёй было добра ў сям'і Адама Антонавіча, але родных бацьку і маці ніхто не замяніць. Плакалі ўсе, калі Фіалка адыходзіў з Марыяй. Ніхто так і не мог зразумець, чаму габрэі тады ішлі ў багну, ішлі на сьмерць. Лес быў мэтраў сто ад дзедавай хаты – ідзі ў лес, і ўсё, ніхто цябе ня знойдзе. А яны ўсяроўна ішлі ў гета. Больш ні Фіалку, ні Марыю ніхто з нашых ня бачыў.

Восеньню 1942 года немцы пачалі расстрэльваць габрэяў. Каля лесу (недалёка ад Століна) яны загадалі ім капаць роў, расстрэльвалі і пхалі ў роў,

нават жывых. Людзі казалі, што пасья гэтых расстрэлаў зямля яшчэ стагнала і рухалася больш, чым тры дні.

Зараз раптам пачаліся незразумелыя галасы (найперш на радзіё „Свабода“), што беларусы нібыта маюць дачыненне да перасьледу габрэяў у час вайны. Гэта подлая хлусьня. На Палесьсі такога не было. Беларусы заўсёды спачувалі габрэям.

* * *

Цяпер, калі глядзіш на нашых людзей, то бачыш поўнае іхнае падабенства з габрэямі ваеннага часу. Беларусы зараз, як габрэі тады, не жадаюць змагацца за сваё існаваньне і ідуць на сьмерць, як жыды, лезуць у багну, ідуць у „расейскае гета“. Габрэяў было шмат па сьвеце, і яны пры велізарных ахвярах усё ж захавалі сваю нацыю. Але для нашай нацыі рускае гета – гэта сьмерць. Нас, беларусаў, мала, у параўнаньні з габрэямі на ўсім сьвеце. Мы жывём у адным месцы, на сваёй роднай зямлі. Іншай зямлі мы ня маем. Беларусь – наша Бацькаўшчына, наш Дом. Трэба бараніць гэты Дом. І каб выжыць перад навалай — нам трэба змагацца.

Лявон ВАБІШЧЭВІЧ

КРАМЛЁЎСКІ ГАЗАВЫ ШАНТАЖ

Студзень. Сярэдзіна зімы. На Беларусі вялікія маразы. І тут здарылася такое, чаго ніколі нідзе ні з кім у міжнародных адносінах не было. Масква аб'явіла аб рашэньні адключыць падачу газу на Беларусь.

Каб беларусам была больш зразумелая ўся нізасць расейскага шантажу, нагадаю, што па прынятых міжнародных правілах, у выпадку канфліктнай сітуацыі паміж бакамі, падача газу ня можа быць адключана пасярод зімы. Бо гэта раўназначна раптоўнаму ваеннаму ўдару, ужываньню зброі масавага зьнішчэньня супраць мірнага насельніцтва.

Рашэньне Масквы не вынікае з рэальнай эканамічна-фінансавай сітуацыі, якая склалася ў дачыненнях. Цынічнае і нахабнае вымагаўніцтва Расеі абумоўлена толькі палітычнымі меркаваньнямі Крамля і накіраванае на стварэньне цяжкасьцяў у эканоміцы Беларусі, на разбурацьне яе сістэмаў дзяржаўнага функцыянаваньня, што мусіла б аблегчыць Маскве магчымасьць захопу беларускай нацыянальнай маёмасьці, тэрыторыі і інкарпарацыі нашай краіны ў Расею. Гэтая агрэсіўная палітыка супраць Беларусі аб'яўлена прэзыдэнтам Расеі Пуціным летам 2002 года пры нікчэмным маўчаньні краінаў АБСЭ.

Газавая агрэсія Масквы на беларускае грамадства і беларускі народ выклікана жаданьнем націснуць на Лукашэнку і прымусіць яго не гандлявацца, а здаць беларускую нацыянальную маёмасьць расейцам задарма. Газавая атака на Беларусь ёсьць дакладным зьлепкам (што да прынцыпу) газавай атакі рускага КГБ у тэатры на Дуброўцы ў Маскве, калі забілі 130 чалавек, і ніхто не панёс пакараньня. Прынцып рускай энкавэдзісцкай палітыкі заўсёды аднолькавы: галоўнае – мэта, жыцьці людзей значэньня ня маюць.

Расейцы разам з Лукашэнкам рыхтавалі шантаж Беларусі ўжо з 1994 года. Менавіта ў 1994-95 гадах па загаду Лукашэнка і змове яго з Газпрамам былі пераведзеныя на газ усе беларускія кацельныя цэплацэнтраляў, што раней працавалі на салярцы, якую вырацоўвалі два нашыя вялікія нафтакамінаты. Пераход на расейскі газ ударажыў усё на 30% (салярка была нам таней і выгадней). Лейцы газавага шантажу аказаліся ў Маскве, бо рэжым Лукашэнка і спэцыяльна не стараўся аб іншых крыніцах рэсурсаў энэргіі для дзяржавы.

Энэргетычная прывязка да Газпрама як да адзінай крыніцы супярочыла стратэгічным інтарэсам Беларусі. Такія дзеянны магчымыя толькі ў выніку карупцыі на дзяржаўным узроўні, альбо ў выніку нацыянальнай здрады і дзейнасьці супраць нацыянальных інтарэсаў Беларускай дзяржавы.

Расейскі газавы шантаж павінен наглядна ў тысяча-каторы раз паказаць беларусам, што такое для нас ёсьць імпэрская аўтарытарная Расея. Шантаж нам ня страшны. Але для прадухіленьня яго — у Беларусі павінен быць беларускі гаспадар, беларускі прэзыдэнт і беларуская незалежная ад Масквы ўлада.

25 студзеня 2004 г.

Post Skryptum

Праз месяц, 18 лютага, маскоўцы сапраўды зрабілі тое, чаго ніхто не чакаў – адключылі падачу газу на Беларусь і далей у Эўропу, нікога не папярэдзішы.

Газавы тэрарызм Масквы супраць Беларусі – факт беспрэцэдэнтны і сьведчыць пра сутнасць расейскай палітычнай агрэсіі, якая мераецца катэгорыямі вайны. *Галоўны сэнс газавай авантуры Масквы – стварыць сабе выгадныя ўмовы для ўвядзення расейскага рубля на Беларусі і прымусяць свайго хаўрусніка Лукашэнку здацца на расейскія ўмовы. Інкарпарацыя Беларусі ёсць галоўным зместам усяго газавога спектаклю, дзе кожны са змоўчыкаў гуляе сваю вызначаную ролю.* Авантура выгадная Пуціну якраз напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў у Расеі (бо разлічана, што добра ўспрымецца рускім электаратам). Таксама гэта дасць магчымасць прамаскоўскаму рэжыму на Беларусі зноў моцна падвысіць цэны, рыхтуючы лёгкую дарогу на Беларусь рускаму капіталу і паглынаны нашай краіны.

У гэтай разбойнай палітыцы, аднак, пуцінская Масква не пакідае месца Лукашэнку, лічачы па гэбоўскай звычцы, што лепш свайго прыслужніка душыць, чым з ім хаўрусаватца. Адсюль – нэрвовыя паводзіны Лукашэнкі, які разлічвае на большую ўзнагароду ад Масквы за ўсё тое, што ён натварыў з Беларусі.

Адключэнне газу Масквой паказала, што рэжым у Крамлі ў прыныцы не разумее асноваў сучаснага міжнароднага гандлю. Гэта азіятычна, узровень паняццяў XIX-га стагоддзя. Так цяпер ня робіцца. Усе бакі павінны дамаўляцца і перамаўляцца, абмяркоўваць агульную сітуацыю, прымаць узгодненае рашэнне.

Але відавочна і другое, што Крэмль перад адключэннем падачы газу дамовіўся з немцамі. Бо немцы моўчкі перакінуліся на газ, што йдзе праз Украіну, і ніякіх камэнтароў не зрабілі. Тым часам у Польшчы (якую не папярэдзілі і якая нават крыху пацярпела) узнялася бура.

На жаль, камэнтары, якія даюць польскія аналітыкі пра прычыны адключэння падачы газу і пра дачыненні Расеі з Беларусі, характарызуюцца павярхоўнасцю, неразуменнем прыроды расейска-беларускага канфлікту і сутнасці справы. (Праўда, польскія ацэнкі больш прыстойныя і прафэсійныя, чым так званыя „камэнтары” беларускага радыё „Свабода”, куды, як звычайна, сцягнулі розных „мечаных” для зацяжнення справы і абароны Расеі.)

Магчымасць узнікнення такіх сітуацыяў з Расеяй прадбачалася намі даўно. Яшчэ ў 1990-м годзе *Беларускі Народны Фронт* прапанаваў канцэпцыю *Балта-Чарнаморскай супольнасці (БЧС)* як процівагу Маскве, а потым – практ пабудовы *Балта-Чарнаморскага нафтавага калектару* і стварэнне паралельных газаво-электрычных гандлёвых настаўшчыкоў, каб запабегчы магчымаму шантажу з боку Расеі. Практ Калектара выклікаў нэрвовую рэакцыю ў Крамлі і быў байкатаваны (а потым і ўтроблены) урадам Кебіча.

Відавочна, што ў выніку газавога канфлікту Лукашэнку ў чарговы раз выдзелілі ролю „незалежніка”, у якой ён будзе выступаць. Аднак „роля” правяраецца справай. Унутраная антыбеларуская русіфікацыйная палітыка рэжыму не змяняецца, ня глядзячы ні на якія „ролі”. А гэта і ёсць сутнасць палітыкі, незалежна ад палітычных спектакляў.

Зянон ПАЗЬНЯК

20 лютага 2004 г.

БЕЛАРУСЬ – УСХОДНЯЯ ЭЎРОПА

Азірнемся на два гады, што мінулі (гэта значыць, на 2002-2003 г.г.). Як уладкаваўся сьвет за гэты час, што адбылося на Беларусі?

З палітычных падзеяў, якія мелі значэнне для інтарэсаў Беларусі, я б адзначыў ліквідацыю Менскай Місіі АБСЭ і галоўнае — выдаленне ў сувязі з гэтым Ганса Віка – галоўнага архітэктара стварэння грантавай падстаўной „апазыцыі” і разбурэння Беларускага Народнага Фронту. Выдаленне адыезнай фігуры прадстаўніка нямецкіх спецслужбаў з беларускай палітыкі часткова аздаравіла абставіны змаганьня ў Беларусі. Але ў цэлым прысутнасць у краіне міжнародных арганізацыяў (у тым ліку і АБСЭ) ёсць станоўчая і неабходная зьява ў цяперашнім беларускім жыцці.

Істотнай падзеяй стала інтэнсіфікацыя расейскай інкарпарацыйнай палітыкі ў дачыненні да Беларусі. Гэта выявілася ў чэрвеньскіх і жнівеньскіх заявах прэзыдэнта Расеі Пуціна (зробленых у 2002 годзе) аб плянах анэксіі нашай краіны.

З пачатку 2003 г. пасля маскоўскіх заяваў адчувалася ліхаманкавая падрыхтоўка рэфэрэндуму ў Беларусі аб прыняцці так званага „канстытуцыйнага акту”, які даў бы магчымасць змяніць Канстытуцыю і пачаць анэксію па адпаведных тэхналогіях (увядзенне расейскіх грошай на Беларусі, захоп беларускай нацыянальнай маёмасці расейцамі і г.д.).

Вясной-летам гэтага года грунтоўна асэнсавала і рэзка выступіла супраць рэфэрэндумных плянаў Масквы толькі *Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя – БНФ*. Па-за межамі фронтаўскай пазыцыі — альбо маўчаньне, альбо неадэкватныя дзеянні (заклікі рыхтавацца да парляманцкіх выбараў у „палату” і т.п.). Гэта вельмі паказальная зьява, якая добра ілюструе, што абазначае на самай справе так званы „раскол” Беларускага Народнага Фронту.

У міжнародным жыцці за гэтыя два гады адбылося некалькі вельмі сур’ёзных падзеяў, але ніводная з іх не паспрыяла змагарнай барацьбе супраць акупацыйнай палітыкі на Беларусі.



„Сафія Полацкая”.

Па-першае, адбылася амэрыканска-талібанская вайна ў Афганістане, якая істотна паўплывала на дачыненні ў сьвеце. Другая амэрыканская вайна пачалася сёлета 20 красавіка ў Іраку і набыла на цяперашні дзень ужо выразныя рысы партызанскага супраціўленьня супраць амэрыканцаў.

На жаль, спраўджваюцца мае перасьцярогі, выказаныя у верасьні 2001 года (адразу пасля зьнішчэньня вежаў міжнароднага гандлёвага цэнтру ў Нью-Ёрку) аб неразумьні Захадам Усходняга сьвету і аб небясьпечы партызанскай вайны, якую Запад можа прайграць. („*Беларускія Ведамасьці*”, — 2001, №8/38; „*Народная Воля*”, — 2001, 20 верасьня). Зьнішчэньне ці злаўленьне Садама Хусэйна тут наўрад ці ў чым дапаможа. (І нават ліквідацыя Бін Ладэна ня выршыць праблемы.)

Партызанская вайна на Ўсходзе — гэта не карыснае для нас разьвіцьцё падзеяў, бо мы, беларусы, павінны падтрымліваць Амэрыку і быць зацікаўленымі ў станоўчым пра-амэрыканскім заканчэньні збройнага канфлікту ў Іраку.

Ужо ўвосень 2001 года стала зразумела, што лібэральная Эўропа (найперш) з сваёй чэмпэрленаўскай палітыкай двайных стандартаў здрадзіла Чачэніі і, дбаючы пра свае інтарэсы, стала апраўдваць генацыд рускіх дзяржаўных тэрарыстаў, прадала чачэнскі народ дзеля сваёй эфэмернай дыпламатычнай выгады.

З усіх міжнародных падзеяў гэтага пэрыяду здача Чачэніі Захадам найбольш неспрыяльна адбываецца на беларускім змаганьні з расейскай інкарпарацыйнай палітыкай, бо справа свабоды Чачэніі і справа незалежнасьці Беларусі ёсьць апасродкавана ўзаемзвязаныя зьявы.

Апошняя падзея бягучага года, якая будзе мець дачыненне да міжнародных адносін, — гэта парлямэнцкія выбары ў Расеі, пасля якіх можна ўжо казаць ня проста пра ўладу Лубянкі ў Расеі, а пра абсалютную дыктатуру кагэбэзму ў гэтай краіне.

* * *

Прыгледзімса да становішча на Беларусі і ў сьвеце. Нагадаю некалькі палажэньняў, якія ёсьць дадзенасьцю, што ляжыць у аснове разуменьня.

Ліквідацыю дыктатуры КПСС і вяртаньне дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі ажыццявіў Беларускі Народны Фронт, не пераняўшы ўлады ад савецкай намэнклятуры. Улада засталася ў старой каліяніяльнай і прамаскоўскай адміністрацыі.

Другая дадзенасьць. Гісторыя і рэчаіснасьць паказваюць, што, незалежна ад таго, хто ажыццяўляе ўладу ў Расеі і хто засядае ў Крамлі (цар, царыца, фаварыт, юродзівы, тэрарыст, дыктатар, партакрат, дэмакрат, алігарх, лібэрал, камуніст, гэбіст і г. д.), палітыка Расеі ў дачыненні да Беларусі застаецца нязьменнай: захапіць краіну і зьнішчыць усё беларускае. Тактыка ня мае значэньня гэтак жа, як і характар улады. Палітыка Расеі заўсёды аднолькавая: імперская, шавіністычная і вялікадзяржаўная. Бо Расея ня ёсьць *нацыянальнай дзяржавай*. Па структуры, сутнасьці і адпаведна палітыцы, на паняцьця людзей — гэта шматковая імперыя, гістарычны перажытак на мале Зямлі, небясьпечныя сваёй агрэсіўнасьцю і тэрытарыяльным рэсурсам.

Беларусу, які гэтага ўсяго не зразумеў, я б ня раіў ісьці ў палітыку. Гэта небясьпечна альбо для яго, альбо для Беларусі. Цэлая пloidма палітычных нягоднікаў, здраднікаў, дурняў і калыбарантаў, што не маглі гэта ўсьвядоміць, супрацоўнічалі з расейскай уладай, тапталі і гробілі Беларусь. І адначасна шэрагі, масы палітычных ідэалістаў, пачынаючы ад ураду БНР і аж да беларускіх нацыанал-камуністаў, разьвіталіся са сваімі жьцямі ў Курапатах ды турмах ГУЛАГу, вярнуўшыся ў СССР і не захацеўшы ўспрыняць відавочную праўду.

Расейскі імперыялізм ёсьць бязьлітасны і вечны вораг Беларусі і беларускай нацыі. Беларусам гэта трэба напісаць чырвонымі літарамі на ілбе, калі толькі яны хочуць выжыць, зьберагчы сваю Бацькаўшчыну і дзяржаву.

Наступнае, што трэба ўлічваць канкрэтна і рэальна (а не абстрактна і тэарэтычна), што ўлада ў Беларусі і ў Расеі знаходзіцца цяпер у руках савецкага КГБ. Прытым у Расеі яна вырабленая, поўная, усеагульная і, ад нядаўняга часу, абсалютная.

Сумяшчэньня толькі гэтых трох пазыцыяў дастаткова, каб зразумець, што мусяць адбывацца і што адбываецца на Беларусі. А гэта этнацыд беларусаў,

лінгвацыд і падрыхтоўка да інкарпарацыі, якая ўскладняецца, аднак, канфлітам маскоўска-менскіх інтарэсаў.

На канфлікце інтарэсаў хоча імітаваць сваю палітыку намэнклятурная „апазыцыя”, створаная Гансам Вікам. Імітатары едуць раз параз то ў Брусэль, то ў Маскву.

Але канфлікт інтарэсаў гэта ёсьць канфлікт у межах адной палітычнай сілы савецкага КГБ. Ён узьнік у асяроддзі адной антыбеларускай каманды, якая займаецца супольнай справай — „злучэньнем” Беларусі з Расеяй. Гэтая сіла кіруе таксама ўяўным змаганьнем супраць сябе з боку „апазыцыі” Віка (што на габоўскім жаргоне называецца ўжо „кіруемым канфлітам”).

Рэальны канфлікт на Беларусі — гэта барацьба за існаваньне Беларускай дзяржавы і нацыі паміж сіламі рускага імперыялізму, з аднаго боку, і сіламі беларускага нацыянальнага Адраджэньня — з другога. Усё, што наўзбоч ад гэтай барацьбы, — спрыяе Маскве і яе палітыцы. Такая лёгкая змаганьня і сітуацыі, што існуе на Беларусі.

* * *

Вынішчэньне Беларусі абумоўлена, перш за ўсё, суседствам з Расеяй. Але існуюць таксама іншыя геапалітычныя і палітычныя чыньнікі, якія ўплываюць на трагедыю нашай краіны.

Адной з прычынаў цяжкасьці нашага цяперашняга нацыянальнага разьвіцьця зьяўляецца тое, што доўгачаканае вяртаньне дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі ў 90-х гадах XX-га стагоддзя супала з пачаткам усеагульнага крызісу дэмакратыі ў сьвеце.

Пасля распаду СССР у большыні эўрапейскіх краінаў ва ўладу праніклі агрэсіўныя лева-лібэральныя палітычныя праслойкі, людзі багемнага, нізкага палітычнага ўзроўню, якіх раней ніхто не ўспрымаў усур’ёз (як і ўвогуле лібэральныя партыі). Да гэтага Эўропа ведала эканамічны лібэралізм. (Мы маем тут свае засяярогі, бачым у эканамічным лібэралізме плюсы і мінусы, але не пра гэта будзе наша гаворка.)

У канцы XX-га стагоддзя сітуацыя пагоршылася, і грамадства загаварыла пра лібэралізм у культуры як пра адмаўленьне ад народных і хрысьціянскіх традыцыяў культуры, этыкі і маралі, і нават — ад законаў прыроды. Лібэралізм у культуры разумее дэмакратычную свабоду як свабоду ўсяго, абсалютызуе правы індывідуальнасьці, незалежна ад этычных і ацэнных каштоўнасьцяў грамадзкай маралі.

У сьветапогляднай аснове лібэралізм у культуры апэлюе да філясофіі рэлятывізму, што дае яму магчымасьць, агулам кажучы, ўраўноўваць зло з добром. Жьццёвыя ўстаноўкі асобы лібэральнага грамадства арыентаваны на посьпех, узровень жьцця — на камфорт, маральна-этычнае існаваньне — на геданізм і вострыя адчуваньні, што прыводзіць да зацківаньня на палавыя дачыненьня і да камплексаў на збачэньствах.

Дэмакратычная атмасфэра і рэлятывісцкі падыход спрыялі разьвіцьцю лібэральных маргінальных групаў і пашырэнню рэгрэсу, што асабліва стала адчувацца з ростам мас-культуры і з посьпехам тэхнікі тэлебачаньня, дзе лева-лібэральныя падыходы знаходзілі асяроддзе існаваньня і сродкі прапаганды.

Дэмакратычная сістэма стварыла мэханізм пранікненьня збочанасьці ва ўладу, выплываньня маральнага дна на паверхню грамадства. Такім мэханізмам легалізацыі стала электаральная схема дэмакратычных выбараў. Палітыкі, змагаючыся за галасы, сталі апэляваць да маргінальных групаў дэмакратычнага грамадства, адмяжоўваючыся ад маралі. Найбольш шырока і бессаромна выкарыстаў гэтую схему прэзыдэнт ЗША Уільям (Біл) Клінтан. Цяпер стала за звычай, калі ўзамен за якіх пару сотняў галасоў палітыкі на Захадзе абяцаюць свабоду і льготы збачэнцам.

Пачалося перакульваньне натуральных і народных каштоўнасьцяў. У сістэме права дэмаггічна выкарыстоўваецца паняцьце свабоды, у сістэме заканадаўства — права нацыянальных мяшчыняў на культурна-этычнае разьвіцьцё (калі збачэнцы і маргінальныя групы сацыяльнай рызыкі прыроўніваюцца да этнічных меншасьцяў) і г.д.

У сістэме лібэральнай эканомікі збочанасьць уведзена ў бізнэс, стала таварам. Распушта, звыродлівыя палавыя мутацыі, адхіленьні ад прыроды і ад нармальнасьці атрымалі легальны шырокі рынак тавараў і паслуг, прыносяць мільённыя даходы.

Перш за ўсё з гэтай прычыны легалізавана паскудства характарызуецца паўсюднай агрэсіўнасцю. Карыстаючыся ўсёдазволенасцю, яно пранікае ва ўсе поры заходняга грамадства, сьведма імкнецца ў сродкі інфармацыі, у палітыку і бізнэс, у рэлігію, у сістэму адукацыі і выхаваньня, разбурае мастацтва і цалкам апанавала мас-культуру, дэфармуе духоўныя адносіны людзей, разбурае сям'ю. Узнікае цывілізацыйны абсурд, у якой людзі трацяць здаровы сэнс, перасталі разумець адзін аднаго і прыроду рэчаў.

На першы погляд, складваецца ўражаньне, што Эўропа і сьвет (акрамя сьвету ісламу) перажываюць шок. Усе маўчаць, нібы паралізаваныя. Настолькі хутка і легальна адбываецца маральны рэгрэс, што людзі ня ў стане паверыць у сур'ёзнасць абсурду і рэальнасць зьяваў, якія разгортваюцца ў іх на вачах. Тым ня менш, гэта сур'ёзна і небяспечна, бо крызіс дэмакратыі навідавоку. Лібэралізм не цікавіцца пытаньнямі нацыянальнага разьвіцьця. Нацыянальная культура – гэта сьмерць для распэразанага лібэралізму.

У гэтакіх абставінах дэградацыі культуры ажыццяўляецца цяпер ідэя „аб'яднанай Эўропы“. Ідэя ня новая. Пра лэзунг „злучаных штатаў Эўропы“ (перш, чым пабудаваць свой камуністычны „новы сьвет“) гаварылі яшчэ ў пачатку XX-га стагоддзя розныя масоны і сацыялісты. Потым, у 1930-1940-х гг. за пабудову „новай Эўропы“ ўзяўся Гітлер. Ідэя была нацыяналізацыялістычная. І, нарэшце, у другой палове XX-га стагоддзя ўзнік плян „аб'яднанай Эўропы“. Плян без ідэі. Аб'яднаньне на падставе агульнага рынку, гандлю, вытворчасці і дэмакратыі. Гэта значыць, на падставе той дэмакратыі, пра крызіс якой я толькі што гаварыў.

Эканамічна спустошаным краінам Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, якія хочуць выйсці з-пад пагрозы Расеі і паправіць сваё гаспадарчае становішча, уступіўшы ў Эўразьвяз, заходнія краіны ставяць крызісныя ўмовы ўваходжаньня. Напрыклад, прапануюць прызнаць адмаўленьне ад Бога і ад традыцыяў хрысціянскай культуры на грамадзка-дзяржаўным і палітычным узроўні, патрабуюць прыняць законы аб свабодзе рабленьня абортаў, аб свабодзе і легальнасці палавых збачэньцаў, аб сацыяльных льготах для іх, аб легальнасці так званых аднаполых „шлюбаў“ збочаных людзей, і нават аб „праве“ для іх браць на выхаваньне чалавечых дзяцей.

Я называю рэчы, якія беларусу былі невядомыя і не маглі б прысьніцца нават у кашмарным сьне. А яны тут во, ужо зьявіліся, існуюць побач – будзецца „аб'яднаная Эўропа“.

Зь 10-ці краінаў Цэнтральна-Усходняй Эўропы, якія зьбіраюцца ўвайсці ў Эўразьвяз, толькі Польшча афіцыйна падняла свой голас у абарону нармальнасці, Бога і традыцыяў хрысціянскай культуры. У выніку Эўропа пачала круціць палыкам пальцам каля скроні (маўляў, яны адсталыя, не дараслі да „культуры“). У Эўропе тут жа прынялі рашэньні, што палыкаў ня будуць прымаць на працу ў эўрапейскіх краінах, што польскім служачым у сістэме ўстановаў Эўразьвязу будуць плаціць на тысячу эўра менш, што затрымліваюцца інвэстыцыі ў польскую гаспадарку і г.д.

Тым часам лібэральная эрозія польскага грамадства ідзе хуткімі тэмпамі. Нядаўняе сацыялагічнае апытаньне аб галоўных каштоўнасцях палыкаў дало ашаламляльны адказ. Патрыятызм быў на апошнім месцы. І гэта ў нацыі, якая мела шмат ахвяраў, змагаючыся доўга за незалежнасць і свабоду.

Цяпер сярэд польскіх палітыкаў усё часцей гучаць выказваньні, што Польшча пасіяжалася ўступаць, што трэба было пакакаць, стаць на ўласныя ногі, упарадкаваць краіну і ня ісьці ў Эўразьвяз на каленях.

Для нас пытаньне, аднак, у тым, ці трэба увогуле туды ісьці. Ужо выразна відаць, што ў Эўропе ствараецца новая лібэральная звышдзяржава на цалкам не жыццёвай аснове. Тыранія дрэні яшчэ не выяўляецца, але агрэсія ўжо ёсьць.

Эўразьвяз будзецца вакол паразуменьня дзвюх дзяржаваў — Францыі і Нямецчыны, — якое можа скончыцца, як толькі Нямецчына набярэ сваёй патэнцыйнай моцы, а Францыя пакрыўдзіцца. Нямецчына ўжо цяпер вядзе сваю традыцыйную палітыку паразуменьня з Расеяй, гандлююцца Беларусіяй, росьціць пляны пра будучыню Ўсходняй Прусіі і г.д. Усё гэта мы добра ведаем.

Як і некалі ў Польшчы і Прыбалтыцы, немцы шукаюць у нашым грамадстве сярэд сацыялістаў ды сацыял-дэмакратаў свае кратаўры ды германфілаў. Расходзі невялікія, але навошта яны гэта робяць? Чаму ні Францыя, ні Англія, ні Італія, але яны, немцы? Тым часам, што нарабіў тут Ганс Вік, мы памятаем.

Цяпер у Бэрліна новая тактыка для Беларусі. Фармуюць прыхільнікаў крочыць у Эўразьвяз. Вось ваша будучыня, маўляў, — у аб'яднанай Эўропе, разам з намі. Адным словам, засталася толькі: на калені – і крокам руш.

Палітычная карціна, якую ствараюць немцы з маскоўцамі на Беларусі, такая: адны беларусы „інтэгруюцца“ з Расеяй, іншыя – крочаць па шчасьце ў Эўразьвяз. Але і ў Маскве, і ў Эўразьвязе свае інтарэсы ў нашай краіне. Па-за межамі гэтых інтарэсаў і Маскве, і Эўразьвязу напляваць на Беларусь, на беларускі народ, на беларускую мову і на беларускую незалежнасць. Дастаткова толькі пачытаць выказваньні розных „эўраважораў“ на Беларусь (усялякім grosраў ды мюлеманаў), каб пераканацца ў гэтым (пра Г. Віка ўжо не ўспамінаем). Так што расейцы зь немцамі тут добра каардынуюцца.

Гэтакія сітуацыя і дачыненні паміж Усходам і Захадам у нас існавалі апошнім часам пастаянна. Аднак усё абвастрылася, калі Маскве і Брусэлю (дакладней – Бэрліну) ўдалося аслабіць і раскалоць Беларускі Народны Фронт „Адраджэньне“, прыдушыць нацыянальна-вызвольныя сілы.

Невыпадкава яшчэ у 1990 годзе Беларускі Народны Фронт выступіў з ідэяй арганізацыі ў будучыні *Балтыйска-Чарнаморскай садружнасці* краінаў, каб гарантаваць незалежнасць іхняга нацыянальнага разьвіцьця. БЧС магла б стаць усходняй альтэрнатывай Эўразьвязу і палітычна дэградуючай Расеі. Гэта была разумная, вельмі добрая ідэя для ўсёй Эўропы. Але нічога, акрамя небяспэкі сваім таварным інтарэсам, Заходняя Эўропа ў гэтым ня ўбачыла. Пасьля распаду СССР Эўропа пачала праводзіць палітыку экспансіі і ўцягненьня краінаў Цэнтральна-Ўсходняй Эўропы ў Эўразьвяз, дамаўляючыся нахаду з Расеяй. Цяпер маем тое, што маем. Цэнтральна-Ўсходняя Эўропа не ўяўляе нічога адзінага, разлучаная, слабая, пасечаная на шматкі і на розныя сферы ўплыву, яна разрываецца паміж Расеяй і Захадам.

* * *

Нашыя бліжэйшыя задачы усім нам, беларусам, павінны быць зразумелыя – любой цаной не дапусьціць страты незалежнасці нашай краіны, зьберагчы мову, культуру, працу і маёмасьць Беларусі шляхам ліквідацыі нелегітымнай прамаскоўскай улады.

Але змагаючыся штодзень з прамаскоўскім рэжымам за нацыянальнае выжываньне і дзяржаўнае існаваньне, мы мусім улічваць становішча ў сьвеце і мець бачаньне нашай будучыні. Само жыцьцё паказвае нам, што мы павінны рабіць і як весьці свой нацыянальны рэй.

Наш шлях – незалежная моцная Беларусь. Нам ня трэба ні ўлева, ні ўправа, ні на Ўсход, ні бяздумна на Запад. Мы – Эўропа. Эўропа Ўсходняя.

Нас нічога добрага не чакае ў цяперашняй лібэральнай заходняй Эўропе. Мы там чужыя. Гэтак жа, як чужыя і ў Расеі. Мы іншыя эўрапейцы, бо не згубілі душы. Беларусь – наша Эўропа.

Але акрамя падступных палітыкаў, сквапных інтэрасантаў, дзялуноў і спажаўцоў, мы маем там, на Захадзе, мноства прыхільнікаў і добрых сяброў, якімі трэба даражыць. У нас ёсьць таксама свой інтэрас на Захадзе. Нам ня варта ўступаць у Эўразьвяз, але нам трэба, мы мусім супрацоўнічаць зь ім і з НАТО на ўзаемных умовах. Нашыя саюзьнікі – гэта нашыя суседзі, для якіх Расея ёсьць таксама агульным суседам і агульным антаганістам.

У нашай беларускай незалежнасці, у нашай дзяржаўнасці гістарычна не было і аб'ектыўна не існуе цяпер ніякіх сяброў, ніякіх прыхільнікаў і ніякіх спрыяльнікаў у Расеі. Там толькі непрыяцелі нашай незалежнасці. Гэтая сумная, але відавочная аксіёма павінна вызначаць нашу пазыцыю і нашу палітыку цяпер і ў будучыні. (Добрая мяжа, мінімалізацыя эканамічнай залежнасці ў гандлі таварамі і энэргетычнымі рэсурсамі, разьвіцьцё інфраструктуры транзіту, ахова інфармацыйнай прасторы, увядзеньне новых стандартаў ва ўзбраеньні, разбудова нацыянальнай арміі па міжнародных (эўрапейскіх) прынцыпах і г.д.)

Цяперашнія падзеі ў Летуве (справа Паскаса) наводзяць на думку, што там ажыццяўляецца маскоўскі плян перамены ўлады, які можна назваць праектам „Лукашэнка-2“ (на аналёгіі з мэтадам захопу ўлады ў Беларусі, толькі на ролю летувіскага лукашэнка прызначаны прэзыдэнт Паскас). Гэтыя падзеі абавязваюць нас запабегчы ў будучыні ўсялякім магчымасцям інфільтрацыі расейскага гэбізму ў грамадзянскія і палітычныя структуры Беларусі.

Расейскі гэбізм як татальная сістэма ўлады, абапёртая на татальныя

спэцслужбы, стварае вялікую небяспеку ня толькі на Каўказе, у Сярэдняй Азіі і ў краінах Усходняй Эўропы, але і ў цэлым у Эўропе. Праўда, да чэмпэрленаўскай сьведамасьці эўрапейскіх лібэраляў гэта цяжка даходзіць.

Мы мусім добра разумець цяперашняе становішча ўнутры краіны. Мы маем перадышку на некалькі месяцаў (да канца прэзыдэнцкіх выбараў у Расеі). Пасьля гэтага, магчыма, захочуць зрабіць тое, што ў Маскве выраблена рытууюць цяпер, — рэфэрэндум на Беларусі аб так званым „канстытуцыйным акце”. Пра гэта сьведчыць уся ўнутраная палітыка рэжыму Лукашэнкі: дэмагогія аб суверэннігэце — і адначасна вынішчэньне ўсяго беларускага, пасьлядоўная праца спэцыяльных структураў над увядзеньнем рускіх грошай і (на першы погляд, бязмозгляя, але мэтанакіраваная) агітацыя вікаўскай „апазыцыі” ісьці на далёкія палатныя выбары, а на рэфэрэндуме „сказаць сваё важнае «не» трэціму тэрміну Лукашэнкі” і г.д. (у той час калі відавочна, што на рэфэрэндум ісьці нельга).

З функцыянерамі „кіруемай апазыцыі” пытаньняў няма. Гэта „прафэсіяналы” — за „мзду” ідуць на любыя выбары і мерапрыемствы. Але кожны беларускі адраджэнец павінен ужо добра ведаць, што ва ўмовах жорсткага антыдэмакратычнага, антынацыянальнага рэжыму, пры нулявых функцыях парламанту, пры недэмакратычным выбарчым законе і некантралюемай машыне фальсіфікацыі галасаваньня, — на выбары хадзіць нельга. У такіх умовах хаджэньне на выбары ёсьць нацыянальная здрада з боку палітычных партыяў, паколькі рэжыму патрэбная партыйная стагатыстыка ўдзелу ў выбарах для фармальнай легітымізацыі антыдэмакратычнага выбарчага працэсу. Ніхто па-за кантролем, па-за воляй рэжыму праз такія выбары ў парламент не праходзіць.

Эфектыўным сродкам супраць гэтага выбарчага гвалту можа быць усеагульны байкот. Нацыя не павінна хадзіць на фальшывыя выбары і рэфэрэндумы. Трэба пакінуць рэжым у падвешаным стане, паставіць яго ў нязручнае становішча, пазбавіць яго падставы для дэмагагічнай аргумэнтацыі на сваю карысьць, бо час працуе не на рэжым. Збайкатаванае галасаваньне ніхто не прызнае, як бы ні сфальсіфікавала яго адміністрацыя (ды і сфальшаваць тады цяжка, а часам і немагчыма). Байкот рэфэрэндума — гэта моцны ўнутраны ўдар па рэжыму. Гэта вынік, які дае сілу народу.

Тыя партыі і тыя партыйныя функцыянеры, што пойдучы на забойчы, антынацыянальны рэфэрэндум, тыя, што возьмуць за гэта юдавы маскоўскія ці нямецкія грошы, тыя павінны быць прыраўняныя да калыбарантаў і здраднікаў радзімы, з усімі вынікаючымі з гэтага акалічнасьцямі. Прозьвішчы іхняы мусяць быць абнародаваныя і надрукаваныя. Мы ўжо мелі два антынародныя сфальшаваныя рэфэрэндумы, і ніхто яшчэ не панёс ніякой адказнасьці і ніякой кары. Я кажу „яшчэ”, але час гэты прыдзе і скажа сваё важнае, справядлівае слова.

Але найперш — сьвятая воля і сьветлая будучыня Беларусі чакае на свой народ.

14 сьнежня 2003 г.

Варшава

Зьяно ПАЗЬНЯК

**Старшыня Беларускага
Народнага Фронту „Адраджэньне”**

НАЕЎСЯ РАСЕІ

Напрыканцы сакавіка 2003 года, праз горадзенскага пасярэдніка, я трапіў на працу ў Маскоўскую вобласць на будоўлю, бо я зьяўляюся будаўніком, а ў Мастах за маю апазыцыйную дзейнасьць уладкавацца ня мог.

Працаваў на дачным пасёлку, у накірунку горада Тулы, кілёмэтраў 15 ад МКАО ў расейскага гаспадары. Са мною былі тры беларусы з Горадзенскай вобласці (Ваўкавыск, Скідзель, Горадня). Старшымі над намі былі два інгушы.

Напачатку ў нас забралі пашпарты, як бы на рэгістрацыю, але яна зацягнулася на два тыдні, і больш свайго пашпарта я ня бачыў.

Амаль з першых дзён у мяне складалася ўражаньне, што патрапіў у нешта нядобрае. Дзён праз дзесяць пасьля пачатку працы адзін мясцовы хлопец, які таксама там працаваў, папярэдзіў мяне, што я патрапіў у рабства і што грошай не атрымаю, а магчыма яшчэ і апынуся на горшым „курорце” (гэта азначае рабства на Каўказе). Тады я вырашыў зьбегчы.

У нядзелю, калі брыгадзір са сваім памочнікам (інгушы) трохі абкурыліся „траўкі” і страцілі пільнасьць, я ўзяў мех са сьмецьцем і панёс на сьметнік ў лес і назад не вярнуўся.

Прайшоўшы кілёмэтраў трыццаць да МКАД, дабраўся да менскага напрамку і на прыгарадных цягніках даехаў да Беларусі. Толькі даехаўшы да Воршы, я неж супакоіўся, убачыўшы шльды на роднай беларускай мове.

Алег ІВАНОЎСКИ

ГАНС ВІК КААРДЫНАВАЎ СВАЮ ДЗЕЙНАСЬЦЬ У БЕЛАРУСІ З КГБ

На пачатку года ў рускамоўнай прагэбоўскай газэце „Белорусская газета” (іронія назвы), якая выдаецца ў Менску, было зьмешчана інтэрв’ю сумна вядомага Ганса-Георга Віка. Ён там кажа: „Я — чалавек нумар адзін у гэтым пытанні дачыненняў зь Беларусіяй. Я — тая абсалютна свабодная асоба, якая ведае, што адбываецца ў Беларусі, ведае, што павінна адбывацца. (Ого!) Менавіта мяне пыгаюць, калі мова йдзе пра Беларусь і пра адносіны да яе”, — бахваліцца Вік. („Белорусская газета”, — 2004, 12 студзеня; file://A:\hod bolszoj dyru.htm).

Як кажуць, ад сьціпласьці не памрэ, але рэдка прыходзіцца такое чытаць.

З усіх функцыянераў замежных спэцслужбаў ніхто не зрабіў столькі шкоды для Беларусі і для беларускай дэмакратыі, як Ганс Вік. Пра гэта мне прыходзілася казаць і пісаць пастаянна, з 1998 года, як толькі Вік разам з КГБ пачаў ствараць у Беларусі так званую „аб’яднаную апазыцыю” (агентуру ўплыву) і рыхтаваць потым так званы „перамоўны працэс” гэтай агентуры („апазыцыі”) з рэжымам Лукашэнкі. Трэба было адцягнуць увагу беларускай і міжнароднай грамадзкасьці ад галоўнага — ад небяспекі інкарпарацыі Беларусі ў Расею. І другое — (чаго хацелі Масква і Бэрлін) нэўтралізаваць нацыянальна-дэмакратычныя сілы Беларусі, тыя, што вярнулі незалежнасьць і адчынілі дарогу да дэмакратыі і самастойнага разьвіцця краіны, менавіта — Беларускі Народны Фронт „Адраджэньне”, — пазбавіць яго кіруючай ролі ў апазыцыйным руху. Бо пакуль у апазыцыі да рэжыму будзе дамінаваць Фронт, дагуль будзе перспэктыва нацыянальна моцнай і эканамічна магутнай дэмакратычнай дзяржавы Беларусі. А гэта ня трэба ні Маскве, ні Бэрліну, ні Сорасу.

У 2000 годзе на міжнароднай канфэрэнцыі ў Беластоку Ганс Вік публічна заявіў, што бачыць задачу Менскай Місіі АБСЭ пад яго кіраўніцтвам у тым, каб спрыяць уключэньню Беларусі ў Расею, бо ў Расеі, маўляў, „болей дэмакратыі”. Пасьля гэтай заявы арганізацыі Беларускага Вызвольнага Руху (Беларускі Народны Фронт „Адраджэньне” і ягоная Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя — БНФ) аб’явілі Г. Віка персонай нон-грата і заагтрабавалі ад краінаў АБСЭ і ад Нямецчыны адкліканьня яго зь Беларусі.

У апошнія гады (пасьля стамбульскага зьезду АБСЭ) нямецкая палітыка ў АБСЭ, на якую ўплываў Ганс Вік (нагадаю, былы кіраўнік зьнешняй разьведкі Нямецчыны), была накіраваная на стварэньне ўражаньня, што рэжым Лукашэнкі „дэмакратызуюцца”. Хацелі невылікіх, чыста фармальных, саступак ад Лукашэнкі ўзамен за прызнаньне ягонага рэжыму. Пачалі закулісныя размовы і далі магчымасьць рэжыму выйграць час, скарыстаць адміністрацыйны рэсурс і перамагчы на недэмакратычных выбарах прэзыдэнта. Пасьля гэтага Лукашэнка беспардонна вытурываў Віка. Усё гэта выглядае нават камічна (калі б не было так сумна).

Цяпер Вік пачаў прызнавацца, раскрываць таямніцы Палішынэля. З публікацыі „Белорусской газеты” вынікае, што на ўсю „вікаўскую апазыцыю” і на ўсе гэтыя так званыя „перамовы” з рэжымам Вік выкарыстаў каля паўтара мільёна даляраў, якія выдзеліла АБСЭ, а Эўразьвяз санкцыянаваў (адчыніў доступ да фондаў). Гэтак „дапамагалі” „дэмакратыі”, а дакладней — афэры ў Беларусі. (Вось дык Вік!)

„І ўсе эўрапейскія ўрады былі ў курсе, — сьцьверджае Вік у інтэрв’ю, — не было ніякіх таямніцаў! Адзінай таямніцай было тое, што паперы падпісваў таксама шэф беларускага КГБ, іншых таямніцаў не было.” („Белорусская газета”, — 2004, 12 студзеня; file://A:\hod bolszoj dyru.htm).

Вось гэта штука! (Ад нямецкага „шцок” — п’еса, мастацкі твор.) Вік сам

прызнаўся, што ўсё гэтае стварэньне вікаўскай „апазыцыі” зь лябедзяк, калякіных, фральных, статкевічаў ды гайдукевічаў, уся гэтая фронда ды грантаўская „публіка” стваралася ім з санкцыі КГБ, усе гэтыя „хартыі”, „маршыкі” „за лучшую жыцьцё”, усе гэтыя ганчарыкі-каштуніцы і іхныя апэратыўныя „выбары” – усё гэта, увесь гэты плян завізіраваў Віку Лукашэнкаўскі Камітэт Дзяржаўскай, а эўрапейскія ўрады, ня веданчы „таёмніцы” нямецкага разьведчыка, фінансавалі спэцапэрацыю КГБ у Беларусі.

Ну, што ж, як кажуць, прыехалі, спадары. Але Вік ня ёсьць шчырым да канца, калі кажа: „Іншыя таямніцаў не было.” Была, аднак, галоўная таямніца, пра якую Вік яшчэ не прызнаўся. Заклучаецца яна ў тым, што ўсе грошыкі і ўсё, што ім рабілася, было накіравана адначасна на зьнішчэньне *Беларускага Народнага Фронту*. У гэтым, мяркую, ён мае яшчэ шанс прызнацца ў судзе пасля таго, як будзе ліквідаваны рэжым Лукашэнка зь ягонай падстаўной вікаўскай „апазыцыяй”, і на Беларусі ўсталюецца дэмакратычная беларуская ўлада.

Магчымасьцю выкрыцьця Віка тлумачыцца ягонае „дзіўнае” прызнаньне „*Белорусской газете*”. Вік супрацоўнічаў з КГБ, пэўна ж, не на свой страх і рызыку, а зь ведама каго трэба. Усё было разьлічана на тое, што „пераможцаў ня судзяць”. Але антыбеларуская дзейнасьць Віка была голасна раскрыта *Беларускім Вызвольным Рухам*, а Лукашэнка ў сваю чаргу, скарыстаўшы дапамогу „вялікага дыплямата”, выставіў яго зь Беларусі каленам.

Таму Вік „прызнаўся”, каб ня ўпаў цень на „каго трэба” і каб потым (калі яго абвінавачаць) яму ня трэба было б апраўдвацца. Маўляў, дык я ж пра гэта сам сказаў.

Ведаем мы гэтых „сяброў дэмакратыі”.

Зянон ПАЗЬНЯК

ЗАГІНУЎ ЗЕЛІМХАН ЯНДАРБІЕЎ

13 лютага ў Катары загінуў ад узрыву падкладзенай бомбы былы прэзыдэнт Чачэніі *Зелімхан Яндарбіеў*. Яндарбіеў быў прэзыдэнтам краіны пасля забойства *Джахаара Дудаева*. Пасля выбары на прэзыдэнта Чачэніі *Аслана Масхадава* і з пачаткам 2-й руска-чачэнскай вайны, ён эміграваў разам з сям’ёй.

Зелімхан Яндарбіеў – чачэнскі інтэлектуаліст, паэт, рэлігійны, грамадзкі і палітычны дзеяч. Асуджаў рускі дзяржаўны тэрарызм у Чачэніі, генацыд чачэнскага народа і захопніцкую каляніяльную вайну, разьвязаную Расеяй.

Зелімхан Яндарбіеў падвяргаўся інфармацыйнаму перасьледу і шальмаваньню з боку расейскіх спэцслужбаў, якія ўсіх чачэнскіх змагароў супраць расейскай агрэсіі называюць „бандытамі” і „тэрарыстамі”.

Улады Катара арыштавалі некалькі чалавек, вядзецца следзтва. Падарасца, што забойства Зелімхана Яндарбіева – гэта справа рук расейскага міжнароднага тэрарызму.

У Беларусі падрыхтавана да друку і хутка павінна выйсьці кніга паэзіі Зелімхана Яндарбіева. Вершы пераклаў па-беларуску *Рыгор Барадулін*.

Тамаш РАКСА

УРАДУ ЧАЧЭНСКАЙ РЭСПУБЛІКІ ІЧКЕРЫЯ

Выказваю глыбокае спачуваньне і жаль у сувязі з гібельлю вялікага чачэнца, паэта і барацьбіта за незалежнасьць краіны *Зелімхана Яндарбіева*.

Справа свабоды і незалежнасьці Чачэніі, за якую змагаўся Зелімхан Яндарбіеў і тысячы патрыётаў, завершыцца перамогай. Усе ахвяры ня будуць дарэмнымі.

З павагай і смуткам

Зянон ПАЗЬНЯК

**Старшыня Беларускага Народнага
Фронту „Адраджэньне”**

Варшава, 15 лютага 2004 г.

КРЫЖ

Як сьведчаць архіўныя дакуманты, ад верасьня 1939 і да пачатку вайны на тэрыторыі 5-ці новаўтвораных вобласцяў у заходняй Беларусі камуністычны рэжым знішчыў 300 тысячаў жыхароў. Пад рэпрэсіі і арышты трапілі ўсе: ваеннапалонныя, большая частка якіх былі – беларусы (інтэлігенцыя, сялянства), былая польская адміністрацыя, беларускія дзеячы. За 2 дні ад пачатку вайны ў глыб Расеі зь Менску былі накіраваныя 92 чыгуначныя саставы з дэпартаванымі „заходнікамі”. Жыхароў Баранавіцкай вобласці было вывезена ў той дзень 2723 чалавекі. Усяго за няпоўныя 2 гады савецкай улады ад баранавіцкіх ваколіц прымуова былі адарваныя каля 20 тысячаў чалавек.

Яшчэ больш трагічным быў лёс тых, хто сустрэў 1-ы дзень вайны ў турме.

Дасьледчык *Аляксандар Татаранка* кажа: „У першы дзень вайны 22 чэрвеня 1941 г. адбылося ў сьпешным парадку паседжаньне Бюро ЦК КПБ пад кіраўніцтвам першага сакратара ЦК *Панамарэнікі*. Тут і быў вынесены сьмяротны прысуд усім палітычным зьняволеным, што знаходзіліся ў турмах. Іх было вырашана расстраляць. У другой палове таго ж дня дэрэктыва зь Менску паступіла начальніку Баранавіцкага абласнога ўпраўленьня НКВД, і да канца дня (на працягу 5-6 гадзінаў) было выканана.”

Паводле А. Татаранкі, ёсьць некалькі месяцаў, дзе прыводзілі ў выкананьне той зьлачынны прысуд. Адно месца пахаваньня – на тэрыторыі гораду ў раёне вуліцы Фэстывальнай і некалькі – блізу Баранавічаў, як да прыкладу, ля вёскі *Новая мыш*.

У Баранавічах у той час было 2 турмы: „Крывое кола” і „Амэрыканка”. Кожная зьмяшчала прыблізна па 5 тысячаў зьняволеных. Былі турмы і ў мястэчках *Новая мыш* і *Гарадзішча*, якія на той час зьяўляліся раённымі цэнтрамі.

Такім чынам, лічба жыхароў Баранавіцкага краю, расстраляных у 1-ы дзень вайны, сягае далёка за 10 тысячаў.



**Ідзі Лукашэнікі. Адводная труба, спэцыяльна выведзеная для
заталеньня Курапатаў**

А. Татаранку ўдалося адшукаць людзей, якія бачылі, як 22 чэрвеня 41-га года з 6-ці гадзінаў вечара падвозілі грузавікамі зьняволеных, ставілі на калені і стралялі ў патыліцу, забівалі ды ськідвалі ў ямы. Але сёньня сьведкі тых падзеяў баяцца пра гэта гаварыць. Архівы, зь якіх можна было б даведацца праўду, недаступныя. Аднак сп. Татаранка паставіў мэту правесці дасьледчыцкую працу па высвятленьню ўсіх пахаваньняў са складаньнем базы дадзеных сьведкаў і пасля выходзіць на афіцыйныя структуры і з дапамогай грамадзкіх патрабаваць, каб хоць адно з месцаў тых жудасных расстрэлаў было афіцыйна прызнана ўладамі. (Хача чаму „хоць адно”? — ўсе! — рэд.)

У 1989 г. актывісты *Беларускага Народнага Фронту* ў цэнтры горада (блізу Гарвыканкаму) усталявалі Крыж у памяць ахвяраў сталінскага тэрору. Гарадзкія ўлады некалькі разоў спрабавалі яго зьнесці. Людзі нават ноччу там дзяжурьлі. Урэшце быў знойдзены кампраміс: крыж перанеслі ў невялікі сквер, непадалёк, дзе была турма „Крывое кола”. Тут збіраюцца на Дзяды, у іншыя памінальныя дні, каб ушанаваць памяць бязьвінна загінуўшых. Пакуль толькі Крыж згадвае пра тых падзеі. На месцах пахаваньня ахвяраў – ніякіх знакаў няма.

(Паводле радыё „Свабода”)

ПРЭС-РЭЛІЗ

(паводле „Народнай Воля”, „Нашай Свабоды” і радыё.)

ЛІПЕНЬ — 2002 (працяг з №5(51) 2003 г.)

■ Лукашэнка праводзіць „рэфармаваньне” Нацыянальнай Акадэміі Навук. Цяпер агульны сход Акадэміі ня мае права выбіраць свайго прэзыдэнта, а Лукашэнка новага прэзыдэнта сваім указам не зацьвярджае – вось і працуе Акадэмія ўжо доўгі час без прэзыдэнта. Адмянілі таксама выбарнасьць ўсіх кіруемых пасадаў. Цяпер галоўных кіраўнікоў прызначае Лукашэнка, а драбнейшых будзе прызначаць прэзыдэнт АН. Ствараецца „вэртыкаль” Акадэміі. Акадэмік **Радзін Гарэцкі** заявіў: „Чаму маўчаць, як прамудрыя пачуры, акадэмікі і член-кары – гэтыя ня шахматныя, а навуковыя каралі, зь якімі чыноўнікі абыходзяцца, як з пешкамі? Большасць з іх ахопленыя страхам”.

■ Вядомая крэатура КГБ пад назвай „Зубр” стала спецыялізавацца на новай форме дэзінфармацыйнай дзейнасьці. 1 ліпеня ў сталіцы каля кінатэатра „Кастрычнік” зьявіліся маладзёны ў чорных накідках з надпісам „КГБ”, „МВД” ды інш. Яны пачалі паліць на вогнішчы газэты, якія традыцыйна называюць „незалежнымі”. Пры гэтым яны разгарнулі плякаты з надпісам па-расейску і ангельску „Свабоду журналістам!”, „Акцыя салідарнасьці” з рэдакцыяй „Лагоні” мела выразна цынічны характар і гнюсныя формы.

■ Ня раз прыходзілася чуць ад абывацеляў, што, маўляў, „усё адбылося само сабой: назалежнасьць, пашырэнне свабоды, права на маёмасьць і бізнэс”. (Што не адпавядае рэчаіснасьці, бо незалежнасьць была здабыта цяжкім змаганьнем Апазыцыі БНФ у Вярхоўным Савеце, дзейнасьцю ўсяго Народнага Фронту і вызвольных сілаў беларускага грамадства.) Мясцовая дыктатура, аднак, збіраецца ў чарговы раз нагадаць, што калі не бараніць свае правы, то іх лёгка зьліквідаваць, вярнуўшы *статус кво*. Гэта тычыцца, напрыклад, свабоды перасоўваньня, якую за апошнія 10 гадоў шмат хто пачаў лічыць натуральным правам беларускага грамадзяніна, забывшыся на нядаўнюю савецкую нявольню. Хаця МУС Беларусі пакуль адбрэхваецца: „гаварыць на гэтую тэму мы не ўпаўнаважаныя”, але адтуль ужо паступаюць звесткі пра падрыхтоўку ўвядзеньня (як у савецкі час) двух пашпартаў: унутранага і замежнага. Прычым спачатку замежны будучь выдаваць асобам, дзейнасьць якіх зьвязаная з замежжам (можна сабе ўявіць, якія будучь стаўкі хабару за такі дакумант ад звычайных грамадзянаў).

■ У сярэдзіне ліпеня завершыўся прафсаюзна „палацавы пераварот”. Спачатку абласныя арганізацыі ФПБ па чарзе здалі пасляганчарыкаўскага лідэра Франца Вітко з дыягназам „ня ўмее наладзіць дыялёг з урадам і прэзыдэнтам”. Потым і зусім адправілі яго ў адстаўку разам з усім бюро. Новым лідэрам слаўтай „школы камунізма” быў абраны адзін з ключавых **лукашыстаў Леанід Козік**. Цяпер зразумела, хто арганізаваў гэтую „чыстыку”.

■ Новы лідэр ФПБ Л. Козік (у народзе – Козьлік) імпэтна ўзяўся за рэфармаваньне сваіх прафсаюзаў. Пачаў з выдаленьня галоўнага рэдактара прафгазэты „**Беларускі час**” **Аляксандра Старыкевіча**, аднаго з выдатных беларускіх журналістаў.

■ „Истинно русский человек” **Уладзімер Ярмошын** (былы лукашэнкаўскі прэм’ер) не прапаў пасля сваёй адстаўкі. Цяпер ён узначаліў прадстаўніцтва расейскага АТТ „Мабільныя тэлесістэмы” ў Беларусі.

■ У нашай краіне ўзьнікла яшчэ адна „працоўная дынастыя” (або футра з царскага пляча). 31 ліпеня **Людзьміла Пастаялка** прызначаная новым міністрам аховы здароўя. Яе галоўная прафэсійная рыса ў тым, што яна маці асабістага лекара Лукашэнкі.

ЖНІВЕНЬ — 2002

■ У ліпені ў Бэрліне на сэіі Парляманцкай Асамблеі АБСЭ ўручылі прэміі АБСЭ „За журналістыку і дэмакратыю”. Ляўрэатаў было двое: адзін аўстрыец за рэпартажы з Югаславіі (антываенная кінадрама пра народную бяду) і

шумнавадомы **Павел Шарамет**, як напісала „Народная Воля”, — „россиянин с белорусскими корнями”. Чытаючы ўзнагароднае паведамленьне пра „коренного” беларуса, мы былі ўпэўненыя, што прэмія яму даецца за рэпартажы з Чачэніі (памытаецца, „наши доблестные войска истребили чеченских террористов...”) Ажно не: Шарамет даслужыўся да прэміі з падачы **Ганса Віка** за рэпартажы пра зьнікненьні людзей. Мы зноў падумалі, што ён зрабіў у Маскве фільм пра беларусаў, якія назаўжды згінулі, прыехаўшы працаваць у Маскву і Маскоўскую вобласць (*штогод так гіне ў Масковіі больш за 300 беларускіх грамадзянаў*). Аж не, ён усё пра тое самае: пра „громкие исчезновения” былых лукашэнкаўскіх палітыкаў (астатняе – не ў рахубу).

Хто ж зоймецца рассьледваньнем трагічнага лёсу тысячаў беларусаў, якіх ў апошнія гады запынула жудасная расейская гідра?

Але ня гэта было галоўным у анонсе пра Шарамета. „Набытак” расейскага TV тэрэтызаваў на плябальныя тэмы. Вось цытата: „Я думаю, што расейска-беларускія адносіны будучь разьвівацца ў залежнасьці ад таго, як пойдзе прыватызацыя

беларускіх прадпрыемстваў з удзелам расейскага капіталу. Калі гэта будзе спрыяльна для расіянаў працэс, то і адносіны будучь больш ці менш нормальнымі. Калі жорсткі – то і адносіны будучь жорсткімі.”

Вось так – „кашалёк ці жыцьцё”. А не, дык адносіны будучь жорсткімі. То ж бо, вось пра каго і пра што трэба здымаць фільмы.

Валеры БУЙВАЛ

ЗЬМЕСТ

1. Байкот. 3. Пазьняк	1
2. Звезд БНФ. Інфа	2
3. Хроніка парушэньняў правоў беларусаў	3
4. Так быць не павінна. М. Якуцэнак	5
5. Беларусам трэба змагацца. Л. Вабішчэвіч	5
6. Крамлёўскі газавы шантаж. 3. Пазьняк	6
7. Беларусь – Усходняя Эўропа. 3. Пазьняк	7
8. Наеўся Расеі. А. Іванюўскі	10
9. Ганс Вік каардынаваў сваю дзейнасьць у Беларусі з КГБ. 3. Пазьняк	10
10. Загінуў Зелімухан Яндарбіёў. Т. Ракса	11
11. Ураду Чачэнскай Рэспублікі Ічкерыя. 3. Пазьняк	11
12. Крыж	11
13. Прэс-рэліз. В. Буйвал	12

Беларускія Ведымасты

Беларускае выданьне

У супрацоўніцтве зь Беларускай Выдавецкай Таварыствам ў Амэрыцы

Рэдакцыя: Зянон Пазьняк, Галіна Палачаніна

Адрас рэдакцыі: 02-017 Warszawa, Al. Jerozolimskie 125/127

тэл./факс: (+48 22) 628 76 73